

RESENS

EKSEMPLER, SAMFUNNSEFFEKTER
OG RÅDGIVERMETODIKK

Morten Stene og Kerstin Stickler (redaktører)

ReSeNS – Regional utvikling og Samfunnsentreprenørskap Norge–Sverige.

Eksempler, samfunnseffekter og rådgivermetodikk

Bodø/Östersund

Nord universitet/Mittuniversitetet

2018

Interreg
Sverige-Norge
Europeiska regionala utvecklingsfonden

© **ReSeNS (Nord universitet/Mittuniversitetet) Bodø/Östersund 2018**

ReSeNS - Regional utvikling og Samfunnsentreprenørskap Norge-Sverige. Eksempler, samfunnseffekter og rådgivermetodikk

Redaktører: Morten Stene og Kerstin Stickler.

Texter: Yvonne von Friedrichs, Britt Paula Mørkved, Thomas Ekenberg, Susanne Vinderå, Morten Stene, Anneli Åsén Carlsson, Hannele Lanner Johansson, Kristina Holmblad, Jon Söder, Birger Elvestad, Kristin Lonmo Almaas

och Hilde Anhanger Karlsen. **Foto:** Kerstin Stickler och Morten Stene. **Grafisk form:** Kerstin Stickler

ISBN: 978-82-7456-793-1.

FÖRORD

ReSeNS – Regional utvikling og Samfunnsentreprenørskap

Norge–Sverige – er både et forskningsprosjekt og et utviklingseksperiment. De involverte har vært en gruppe forskere og et stort praksisfelt. Praktikerne har bestått av ti kommuner, seks rådgivnings- og utviklingsmiljø og et femtitalles bedrifter/prosjekter med interesse for, og engasjement innen, samfunnsentreprenørskap og sosial økonomisk virksomhet.

Boka er en bukkett erfaringer fra praksis: Eksempler, samfunnseffekter og rådgiverbetragtninger. Den teoretiske kunnskapen fra prosjektet blir publisert på andre måter.

Arbeidet i feltet har bestått av å prøve ut og eksperimentere. Noe har lyktes, mens andre ting har støtt på obstruksjoner av forskjellig karakter. Felles for alle er at de har lært noe, og det var målet.

Tekstene er anvendte praksisrefleksjoner. Formålet er å dele, slik at andre unngår å gjøre de samme feilene og inspirere til mer utprøving og aktivitet innen sosial økonomisk virksomhet.

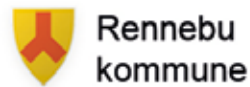
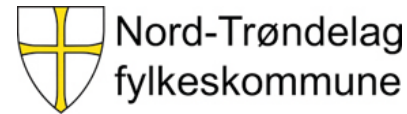
DETTE KAN DU BLANT ANNET LESE OM:

- Sosialt entreprenørskap kan bety en forskjell
- Det är också viktigt att ha kul tillsammans

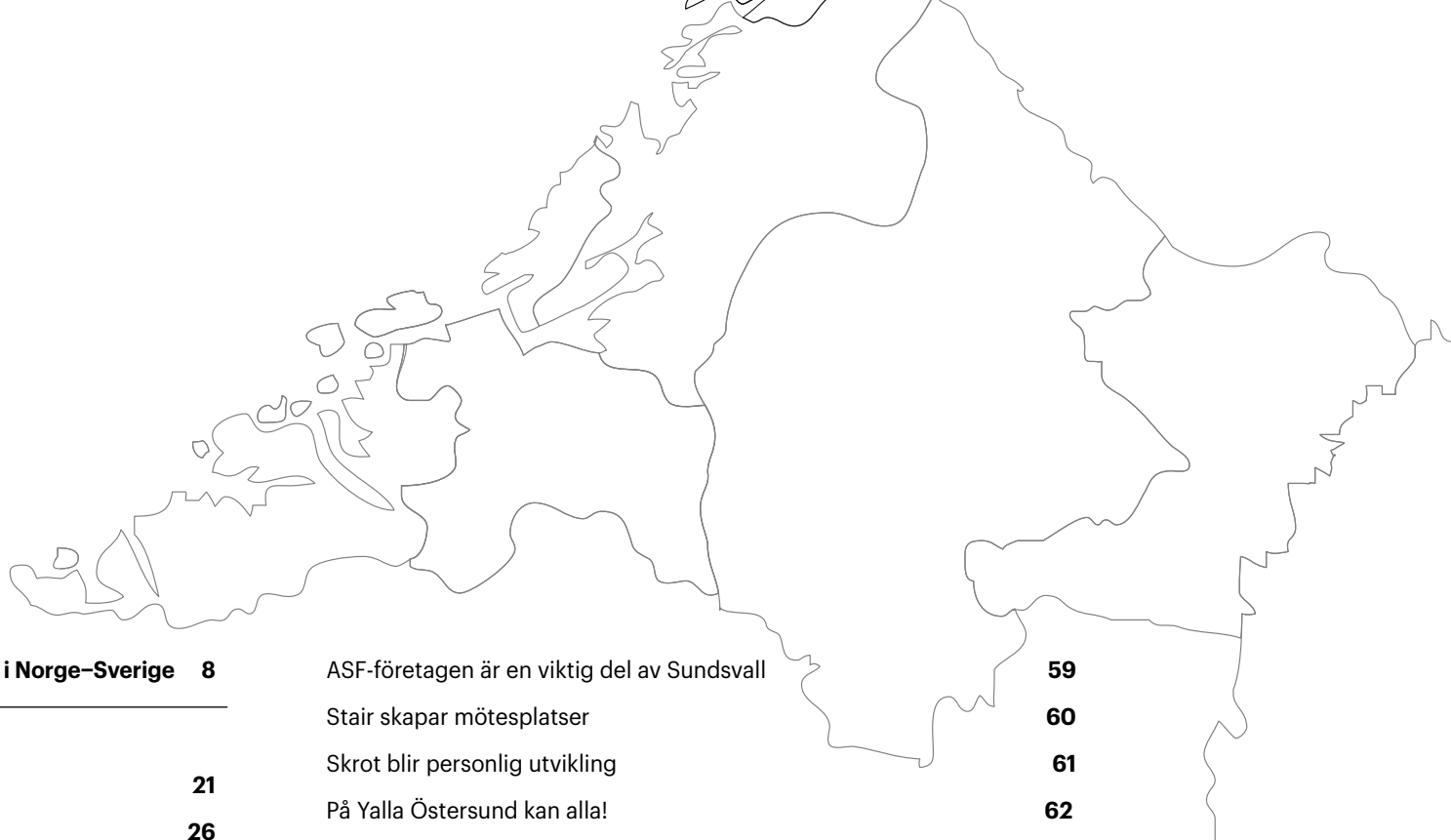
- Forretningsmodellen er nøkkelen
- Lagen om offentlig opphandling (LOU) ger möjlighet till att skriva in sociala kriterier
- Eksterne krefter gir gjennomføringskraft for overbelastede kommuner
- Ting tar tid – langsiktighet är viktigt
- Affärsutveckling innebär att vi tar tillvara kompetensen till varje individ

*Håper du får minst en god ide av å lese boka.
God fornøyelse!*

Sundsvall/Steinkjer, august 2018
Kerstin Stickler og Morten Stene

INNHOLD

Regional utvikling och samhälls-entreprenørskap i Norge–Sverige 8

DELTAGERE/PARTNERS

Starkare ihop – Kooperation er trendigt igen	21
Östersunds kommuns vision	26
Frivilligheten sikrer gode tjenester	32
Örnsköldsviks kommun lyfter den sociala ekonomin	35
ReSeNS ga et mulighetsperspektiv	36
Hvorfor sosialt entreprenørskap?	41
Samme forutsetninger gjelder for alle hållbare företag	46
Bærekraftige muligheter	48

FORETAKSPRESENTASJONER/FÖRETAGSPRESENTATIONER

Det er viktig att ha kul tillsammans	54
Gir liv mening og retning	55
Från praktik till fast jobb	56
Det händer i Nätradalen	57
Långsiktighet er viktig	58

ASF-företagen er en viktig del av Sundsvall	59
Stair skapar mötesplatser	60
Skrot blir personlig utvikling	61
På Yalla Östersund kan alla!	62
Ildsjeler må også lade batteriet	63
FIRE – Ett skritt videre!	64
Man får vara som man er	65
I arbeid så raskt som mulig	66
Visar verkligheten med personliga berättelser	67
En hälsocentral för alla!	68
Hjälp för både kunder och personal	69
Forandrer folks liv	70
Vi utmanar varandra att tänka en gång till	71
Entreprenørskap som språkopplæring	72
Meningsfulla arbeten stärker medarbetarna	73

Fakta om ReSeNS-prosjektet	76
-----------------------------------	-----------

REGIONAL UTVECKLING OCH SAMHÄLLSENTREPRENÖRSKAP I NORGE–SVERIGE

ETT INTERREGPROJEKT SOM STÄRKER ENTREPRENÖRSKAPS- OCH FÖRNYELSEPROCESSER I DE MIDT-NORDISKE REGIONERNA TRØNDELAG, JÄMTLAND OG VÄSTERNORRLAND

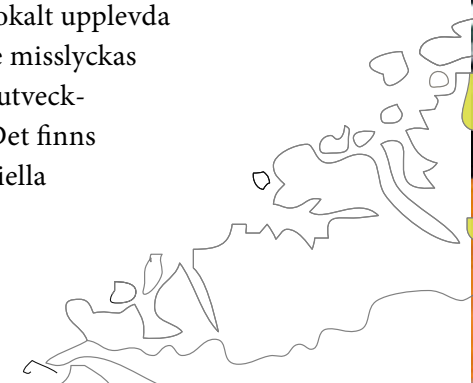
Interregprojektet Regional utvikling og Samfunnsentreprenørskap Norge–Sverige (ReSeNS) har mött en internasjonal og nasjonal erkjennelse av betydningen av å øke samarbeidet på tvers av etablerte sektorer og fag for å oppnå økt verdiskaping, en quadruple helix-tenkning, som involverer partnere fra privat-, offentlig-, frivillig- og akademisk sektor. Det er stort behov i velferdssamfunnet for å utforske og utnytte nye arbeidsmåter og nye kombinasjoner av ressurser for å skape økonomiske og sosiale verdier. I ReSeNS har aktører från samhällets olika sektorer mötts och tillsammans kunnat utveckla kunskap och aktiviteter som har lett till en ökad kunskap om hinder och möjligheter för samhällsentreprenörskap som drivkraft för regional utveckling i en Mitt-Nordisk gränsregion.

SAMFUNNSFORVENTINGER

Bakgrunden till ReSeNS-projektet är att flertalet kommuner i den Mitt-Nordiska regionen har hamnat i en negativ utvecklingspiral där

traditionella välfärdsmodeller inte längre räcker till. I kölvattnet av bland annat samhällets snabba urbanisering och digitalisering har många kommuner och lokalsamhällen mött stora utmaningar i att kunna behålla ekonomisk och social trygghet och välfärd. Ett vikande skatteunderlag i många kommuner har inneburit stora påfrestningar i den traditionellt offentligfinansierade välfärdssektorn, vilket bland annat har resulterat i en ökande problematik med att upprätthålla lokal service för invånare.

På många platser har lokalbefolkningen och lokala företag därför själva tagit initiativ till att finna lösningar på de lokalt upplevda problem som traditionella institutioner allt oftare misslyckas med att hantera, till exempel negativ befolkningsutveckling, utanförskap och integration av nyanlända. Det finns förväntningar på att sådana samhällsentreprenöriella förnyelseprocesser är av mycket stor betydelse för såväl den ekonomiska som den sociala

utvecklingen i framtidens regioner. Uppmärksamhet har därför kommit att riktas mot vikten av att skapa utrymme och stödstrukturer för att stärka människornas och företagens engagemang och delaktighet i samhällets utveckling.

Det lokala engagemanget förväntas bli en framgångsfaktor såväl globalt som lokalt för att möta de ekonomiska, sociala och miljömässiga globala hållbarhetsmålen. En ofta uttryckt uppfattning är att ett entreprenörskap vars uttalade affärsidé är att bidra till samhällsnytta, kan förbättra förutsättningar för nuvarande och framtida viktiga aspekter för människor avsevärt. Det vill säga, bidra till människors förbättrade livskvalitet, livsvillkor och sociala betingelser. Sådant samhällsentreprenörskap förväntas öka möjligheterna att utveckla välfärden för människor i lokalsamhället och genom det förbättra förutsättningar för en positiv regional utveckling.

RESENS VISION: FÖRNYELSEKRAFT

Resultaten från våra studier inom ReSeNS har visat att det, på de flesta samhällsnivåerna i den Mitt-Nordiska gränsregionen, ännu finns omfattande kunskapsbrister om modeller och tankesätt kring hur lokalt initierade samhällsentreprenöriella förnyelseprocesser kan stödjas. ReSeNS vision har vært å bidra til kunnskap om hvordan samfunnsentreprenørskap og sosial innovasjon kan virke som brobyggere og fornyelseskraft for regional utvikling i Midt-Norden.

I avsikt att uppfylla visionen har ReSeNS under de tre projektåren 2016–2018 haft sitt huvudsakliga fokus på att i samarbete med aktörer från samhällets olika sektorer genomföra forskning och utveckla kunskap och kompetens om vad som gynnar respektive hindrar samhällsen-

treprenörskap, socialt företagande och social innovation från att vara en betydelsefull drivkraft för regional utveckling. Syftet med projektet var således att skapa en ökad gränsöverskridande förståelse samt att stimulera lärprocesser för hur regional förnyelse kan gynnas genom samhällsentreprenörskap. I tillägg har projektet genomfört många olika aktiviteter och därigenom bidragit till gränsöverskridande samarbeten mellan olika samhällsaktörer. Dessa samarbeten har resulterat i en betydande kunskapsutveckling om området samt ökad kompetens avseende olika modeller för samhällsentreprenörskap i Trøndelag- Jämtland- och Västernorrlandsregionen.

Även om ReSeNS projektet på ett avsevärt sätt har bidragit till att minska kunskapsbristen inom området behövs mer forskning och fler systematiska analyser av samhällsentreprenörskapets bidrag till en hållbar samhällsutveckling och hur sådana initiativ bäst kan stödjas.

ETT OMRÅDE UNDER UTVIKLING

Det skjer mye på området sosialt og samfunnsentreprenørskap i Norden. Og her er Mittuniversitetet i Sverige og Nord universitet i Norge med på utvikling av et i Norden relativt nytt entreprenørskapsområde. Dette er tatt til følge av politikere i våre to land, der Sveriges regering våren 2018 har lanserat en nationell strategi; Regeringens strategi for sociala företag – ett hållbart samhälle genom socialt företagande och social innovation. Og i Norge, som er kommet noe kortere på området, har regjeringen våren 2018 lagt fram en rapport fra 8 departement; Samarbeid om sosialt entreprenørskap.

Det Nordiske Ministerrådet peker på viktigheten av å utvide entreprenørskapsbegrepet til å inkludere så vel en kommersiell som en

humanistisk dimensjon, herunder øke forståelsen for samfunnsentreprenørskap som verktøy til nye og mer tverrgående arbeidsmåter. Samfunnsentreprenørskap handler om å mobilisere ressurser for å danne nettverk, organisasjoner eller institusjoner, som har som mål å skape nye, positive verdier for samfunnet. Samfunnsentreprenørskap omfatter aktiviteter og prosesser som gjennomføres for å finne, definere og utnytte muligheter til økt velferd ved å skape nye eller drive eksisterende organisasjoner på en ny måte.

Samhällsentreprenørskap är således starkt knutet till förändringsprocesser, innovationer och samhällsnytta. Social innovation har i ReSeNS inneburit att en ny idé, ny tjänst, ny process, ny organisation eller ny modell som tar itu med samhälleliga behov och utmaningar har etablerats eller utvecklats. Resultatet av dessa sociala innovationer skapar verksamheter som bedrivs på marknadsmässiga premisser det vill säga dels skapar ekonomiskt värde, men alltid med det sociala värdeskapandet som utgångspunkt i verksamheten. Sociala innovationer är således resultatet av entreprenöriella processer som kan förverkligas genom ett socialt företag och genom gränsöverskridande samarbetsprocesser.

FÖRBÄTTRAD RÅDGIVNING – EN CENTRAL MÅLSÄTTNING

De sentrale målene i prosjektet har bestått i å identifisere og kartlegge omfanget av samfunnsentreprenørskap og sosial innovasjon i regionene og utvikle rådgivning og teste modeller for samfunnsentreprenørskap og sosial innovasjon. Basert på kunnskap om feltet og erfaringer med rådgivning for utvikling av modeller, foreslås det tiltak for å ivareta det potensial som samfunnsentreprenørskap og sosial innovas-

jon har for fornyelse- og utviklingsprosesser i en norsk-svensk grenseregion.

UTVECKLING, FORSKNING OCH LÄRANDE

Genom ReSeNS-partnerskapet har kunnskap utvecklats om samhällsentreprenørskap och affärsutvecklingskompetensen har ökat hos såväl rådgivare som hos verksamheterna och företagen. De deltagande kommunerna har dels kunnat utveckla sitt förhållningssätt till samhällsentreprenørskap, dels börjat utveckla verktyg och modeller för att stödja samhällsentrepöriella initiativ. Genom de bägge medverkande universiteten har flera studier gjorts för att öka kunskapen om vad samhällsentreprenørskap innebär och om samhällsentreprenørskapets bidrag till den regionala och lokala utvecklingen. Vidare har effekterna av samhällsentreprenørskapet studerats utifrån de goda exempel som beskrivs i kommande kapitel i denna bok.

Våra studier visar vilka problem samhällsentreprenörerna möter i regionen men även vilka möjligheter som finns i de båda länderna om samhällsentreprenørskapet får bättre möjligheter till rådgivning och en ökad tillgång till allmänna stödsystem. Studierna har genererat förslag till nya lösningar för att möta de utmaningar som finns i regionen avseende bibehållande eller utveckling av den sociala välfärden. Det gränsöverskridande lärandet har varit bärande i denna kunskaps- och kompetensutveckling.

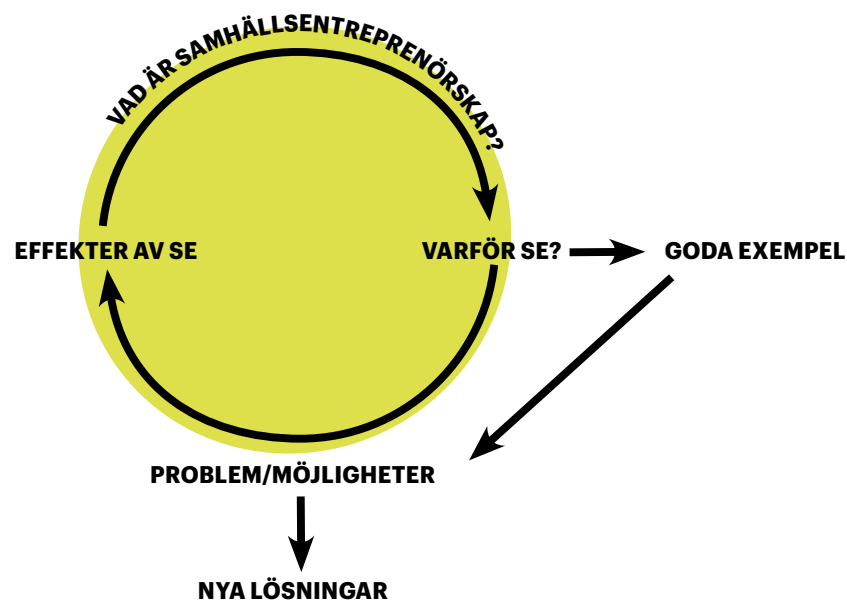
PROJEKTÄGARE OCH DERAS STRATEGIER

Samhällsvetenskaplig kunskapsutveckling kan dock inte skapas utan samarbete mellan samhällets olika aktörer och de bägge universiteten

har därför inom ramen för ReSeNS framgångsrikt samarbetat inom ett partnerskap mellan norska och svenska offentliga aktörer, företag och företagare, affärsrådgivare och inkubatorer samt civilsamhällets aktörer.

Prosjektet har totalt bestått av et partnerskap på 19 virksomheter fordelt på områdene forskning, kommuner/regioner, inkubasjons-/rådgivningsgruppe og foretak. Prosjektetpartnerskapet har bidratt til finansiering av ReSeNS men även till det praktiska genomförandet av projektet. Prosjekteiere av ReSeNS var Mittuniversitetet og Nord universitet og

FORSKNING OM SAMHÄLLSENTREPRENÖRSKAP (SE)

projektet har på ett värdefullt sätt bidragit till de bägge universitetens strategier om att öka kunskapen om hur entreprenörskap kan bidra till en hållbar samhällsutveckling.

Nord universitet har en spesiell satsing på Entreprenørskap og innovasjon, der Fakultetet Handelshøgskolen har over 30 års forsknings-erfaring på feltet. I Nord universitets strategiplan heter det at visjon er å bidra med kunnskap som en forutsetning for bærekraft, sosial og menneskelig utvikling. Videre heter det at gode regionale løsninger skal skapes gjennom forsknings- og utviklingssamarbeid på tvers av fag-regionalt, nasjonalt og over landegrenser. Dette er de overordnede ambisjoner og mål med ReSeNS-prosjektet for Fakultetet Handelshøgskolen Nord universitet, i samarbeid med Mittuniversitetet og resten av partnerskapet.

Vid Mittuniversitetet har området entreprenørskap og innovation som leder till samhällsnytta lyfts fram som ett av flera forskningsområden som har god potential att utvecklas till en stark tvärvetenskaplig forskningsplattform. Det samhällsentreprenöriella forskningsområdet svarar väl upp mot Mittuniversitetets vision att ta en aktiv och drivande roll och vara en viktig aktör som bidrar till samhällets utveckling genom att ta sig an och främja lösningar på samhällets utmaningar utifrån det unika perspektivet som akademisk organisation.

ReSeNS är det senaste projektet i raden av flertalet projekt som sedan början på 2000-talet har genererat avsevärda forskningsinsatser och bidragit till en god forskningsmiljö inom entreprenörskapsområdet vid universitetet. Forskningen om samhälls-/socialt entreprenörskap, socialt företagande och sociala innovationer kopplat till lokal och regional utveckling har vuxit till att bli ett betydelsefullt forskningsområde vid

Mittuniversitetet. En mångvetenskaplig forskningsplattform har skapats där universitetets forskare i samarbete med externa forskare har utvecklat genuin kunskap om förutsättningar för samhälls-entreprenörskap i regioner och lokalsamhället samt om dess betydelse för lokal och regional utveckling i glesa miljöer. Mittuniversitetet har därigenom skapat en unik forskningsnisch som redan nu kommit att bli framträdande på den internationella forskningsarenan inom området.

NETTVERK OG DELING

Det å tilrettelegge for verdiskaping og økt samfunnsentreprenørskap gjennom et partnerskap bestående av mange aktører fra et stort geografisk område kan være utfordrene. Det har vært lagt vekt på å etablere en infrastruktur for kunnskapsproduksjon som bygger på forskning og erfaringsbasert kunnskap, der alle kan delta med sine ressurser og ulike roller. For å lykkes med dette har digitale ressurser og møteplasser vært et viktig innslag i tillegg til fysiske møter.

Den klart mest anvendte kommunikasjons- og samarbeidsformen i nettverket har vært e-post, digitale leder- og rådgivningsmøter og fysiske rådgivningsmøter. I tillegg har det årlig vært arrangert to stormøter (fellesamlinger) for alle i partnerskapet der også virksomheter under etablering eller utvikling har vært deltakere. Samlingssted har vært Åre, Stokkøya og Sundsvall, hvor også lokale samfunnsentreprenører har bidratt med inspirerende foredrag.

Videre har prosjektet en nettside¹, en ekstern Facebook-side², en in-

tern Facebook-side, en intern nettside for felles dokumentasjon og nyhetsbrev to ganger i året, som har formidlet og summert opp erfaringer, kunnskap og planer framover.

GRÄNSLÖST LÄRANDE LEDER TILL UTVECKLING

Prosjektets resa har gått over såväl geografiska gränser och administrativa gränser som över fysiska och mentala gränser. Samarbetet mellan aktörerna inom ReSeNS har inneburit en unik kunskapsutveckling om de likheter och olikheter som råder avseende förutsättningarna för att bedriva samhälls-entreprenörskap i Mitt-Norden. Og det er utviklet nye metoder og verktøy for støtte, rådgivning og utvikling av virksomhetene, og det er under etablering dokumentasjonspraksis av verdiskapingen på individ- og samfunnsnivå.

Det er fire hovedområder der resultatene kan dokumenteres; flere virksomheter, økt kunnskap, nye verktøy og ny praksis . Prosjektet har bidratt til utvikling og etablering av 53 virksomheter, mens målet var 35. Det er videre resultert i økt forståelse for betydningen av – og kapasitetsbygging for grenseoverskridene samarbeid for samfunnsentreprenørskap og sosial innovasjon hos politikere, offentlig ansatte, almenhet og i academia. Eksempel på arenaer der prosjektet med deltakere fra alle partnerne og eksternt inviterte har delt kunnskap og hentet erfaring er Entreprenørskapsdagene ved Mittuniversitetet, Forskningsdagene ved Nord Universitet och vid Mittuniversitetet, Studiereise til region Örebro, Edinburgh og Glasgow, seminarier och workshops i olika kommuner,

¹ <https://www.miun.se/ReSeNS/>

² <https://www.facebook.com/ReSeNS-Regional-utvikling-og-samfunnsentreprenørskap-i-Norge-og-Sverige-269447116749942/>

møter med politikere og ledere i regionene i begge land, og nasjonale og internasjonale konferanser.

Forskningsinsatser har genomsyrt hele projektet där flertalet studier har gjennomført i de bægge länderna. Samhälls-entreprenörer, affärsrådgivare och offentliga aktörer har studerats genom enkäter, intervjuer och deltagande observation. Resultaten från dessa har kommuniserats via olika kanaler så som vid kommunträffar, seminarier, möten, konferenser och olika typer av rapporter. Några exempel på dokumentasjon av erfaring og kunnskap i projektet er denne boken, samt forskningsrapporter, bacheloroppgaver, populærvitenskapelige publikasjoner og en forskningsbasert antologi.

DET FORTSATTA ARBETET?

På norsk side ble Nord- og Sør-Trøndelag fylker slått sammen ved årsskiftet 2017–2018. I den anledning ble det utarbeidet en plan for Et verdiskapende Trøndelag – Strategi for innovasjon og verdiskaping i Trøndelag. Her jobbes det for at en oppfølging av ReSeNS blir et av tiltakene for økt regional verdiskaping og ressursamarbeid på tvers av geografi, fag og sektorer. I de svenska regionerna Jämtland-Härjedalen och Västernorrland har ReSeNS bidragit till en betydande ökning av kunnskap och kompetens om hur samhälls-entreprenörskap bättre kan stödjas i regionen. Det finns en ökad medvetenhet om hur stödstrukturer bättre kan anpassas till samhälls-entreprenörer och samhälls-innovatörer i regionen. Dessutom har projektet betytt att fler samhälls-entreprenöriella initiativ har skapats och kunnat utvecklas i hela regionen. Även om ReSeNS har haft stor framgång i hela regionen med avsevärda kunskapsvinster behövs ytterligare kunnskap. Då de svenska regionerna

nu är i färd med att utifrån utforma handlingsplaner för genomförandet av den nationella strategin för sociala företag finns möjligheter att mer systematiskt analysera de kontextuella förutsättningarna för samhälls-entreprenörskap.

Nord universitet og Mittuniversitetet vil som prosjekteiere takke Interreg Sverige-Norge programmet for ett gott stöd og for de finansielle ressursene som har gjort det mulig å skape prosjektresultatene. I kapitlet som følger i denna bok kommer flera av ReSeNS-projektets partners att presentera sina verksamheter och hur de arbetar med samhälls-entreprenörskap, socialt företagande och sociala innovationer för ett hållbart samhälle.

Vi önskar en trevlig och lærorik läsning!

Yvonne von Friedrichs (huvudprosjektledare)
Britt Paula Mørkved (norsk prosjektleder)

Första stormötet
på Copperhill i Åre.
Januari 2016.

Stormöte i Stokkøya.
Augusti 2017.

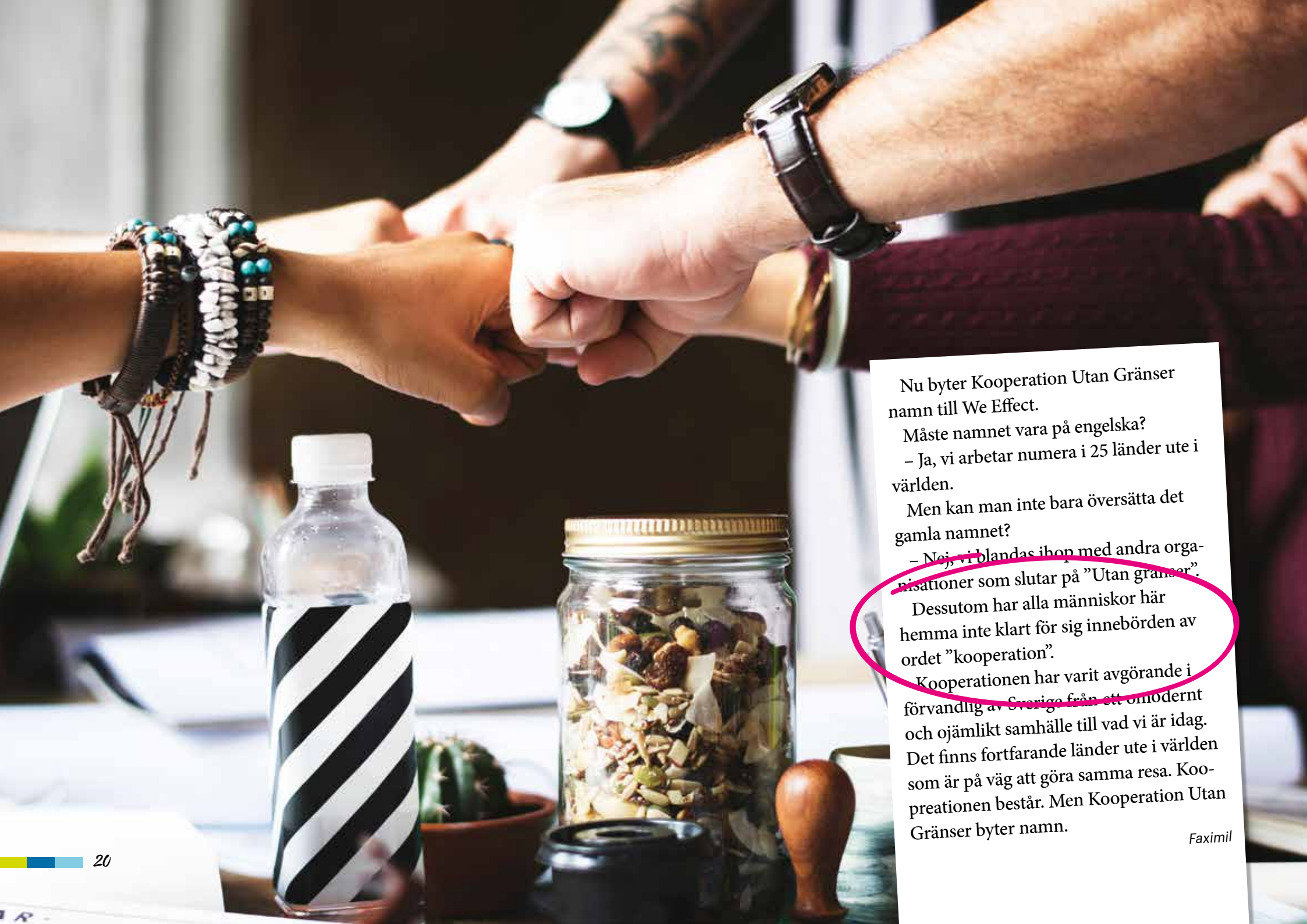

Ledarmöte i Åre.
Februari 2018.

DELTAGARNA /PARTNERE

Nu byter Kooperation Utan Gränser namn till We Effect.

Måste namnet vara på engelska?

- Ja, vi arbetar numera i 25 länder ute i världen.

Men kan man inte bara översätta det gamla namnet?

- Nej, vi blandas ihop med andra organisationer som slutar på "Utan gränser".

Dessutom har alla människor här hemma inte klart för sig innebörden av ordet "kooperation".

Kooperationen har varit avgörande i förvandling av Sverige från ett omodernt och ojämlikt samhälle till vad vi är idag. Det finns fortfarande länder ute i världen som är på väg att göra samma resa. Kooperationen består. Men Kooperation Utan Gränser byter namn.

Faximil

STARKARE IHOP – KOOPERATION ÄR TRENDIGT IGEN

Hur svårt kan det vara att förklara Kooperation? Frågan ställs av en av Sveriges ledare inom bostadskooperationen som en reaktion på påståendet att Kooperation är ett svårt begrepp som många missförstår. 2013 bytte Kooperation Utan Gränser namn till We Effect. En bärande orsak till det var just att människor i Sverige inte begriper innebörden av ordet. Begrepp är något som gör ett fenomen begripligt. Därför kommer vi i det här kapitlet att förklara några.

COOMPANION – KOOPERATIV UTVECKLING finns på 25 platser i Sverige. Verksamheterna i Jämtland och i Västernorrland har sedan början av 1990-talet varit utvecklings- och resurscentrum för kooperativ utveckling. Genom kvalificerad affärsrådgivning, information och utbildning har verksamheterna i grundverksamhet och projekt bidragit till att många hållbara kooperativa företag bildats. Hållbarhet är nyckelord för våra verksamheter och det ligger i själva DNA för alla kooperativ. Coompanion är ensamma om sitt erbjudande i Sverige. När människor vill ha hjälp att starta andra typer av företag som till exempel aktieföretag eller enskild firma, har de massor av information att hämta från näringslivsutvecklare och företagsfrämjare men för grupper som vill starta eller utveckla kooperativa företag är det Coompanion som är enda företagsrådgivare och affärsutvecklare.

EN TYDLIG TREND i världen är att människor i hög grad deltar i delandekonomin. Vi bokar boenden hos privatpersoner och hyr ut våra till andra, åker bil med skjutsgrupper, ingår i bytesmarknader för fritidsutrustning och fler delandetjänster utvecklas hela tiden i stort och smått. Digitaliseringen innebär att den typen av ekonomi förenklas och lättare kan växa. Den kan också kommersialiseras så att civila initiativ kan plockas upp och utvecklas av den privata marknaden. I civilt skick genereras inga pengar till löner och utveckling men den ingår ändå i en ekonomi. Digitala kooperativa plattformar är ett växande alternativ där användarna är de som äger applikationen som vi tror att vi kommer att se mer av i en nära framtid. Cirkulär ekonomi är när produktion och konsumtion sker på ett sätt så att våra naturliga resurser räcker till och allt fler organisationer tänker på planetens hållbarhetsbehov och behöver organisera sig så att ekonomin genererar andra nyttor för samhället än vinster för ägarna.

VAD ÄR DÅ KOOPERATION SOM VERKAR SÅ SVÅRT ATT FÖRSTÅ? Ordet kommer från latinets Co-operare. Förledet Co betyder Sam och Operare betyder Arbete. Samarbete är en enkel direktöversättning. Men vi säger inte Kooperation i dag om allt som handlar om samarbete utan vi behöver lägga till en ekonomisk nyttodimension som gynnar medlemmarna i

kooperativet och ibland också samhället där kooperativet finns. Kooperation manifesteras och förklaras genom sju principer. Dessa principer för hur ett kooperativ kan omsätta sina värderingar till handling fungerar i hela världen och fastslogs av den Internationella Kooperativa Alliansen 1995 utifrån de principer som formulerades av det första moderna kooperativet 1844 i Rochdale, England. Annars har Kooperation funnits väldigt länge. Men det behövs begrepp för att göra fenomen begripliga.

FÖR ATT ENKELT SAMMANFATTA: Kooperativ är demokratiskt styrda tillsammansföretag som främjar sina medlemmars ekonomiska intressen med hållbarhet som nyckelvärdering.

1. FRIVILLIGT OCH ÖPPET MEDLEMSKAP

Kooperativ är frivilliga organisationer som är öppna för alla som kan använda de tjänster som kooperativet erbjuder och ta på sig medlemskapets ansvar – utan diskriminering avseende kön, sexuell orientering, social ställning, etnicitet, politisk eller religiös övertygelse.

2. DEMOKRATISK MEDLEMSKONTROLL

Kooperativ är demokratiska organisationer som styrs av medlemmarna. Medlemmarna deltar aktivt i fastställande av mål och riktlinjer och i beslutsfattande och de förtroendevalda är ansvariga inför medlemmarna. Medlemmarna har lika rösträtt (en medlem, en röst).

3. MEDLEMMARNAS EKONOMISKA DELTAGANDE

Medlemmar bidrar rättvist till kooperativets kapital och utövar kontroll över det demokratiskt. En del av kapitalet är vanligtvis kooperativets

gemensamma egendom. Överskott kan användas för att utveckla kooperativet, ge medlemmarna förmåner i förhållande till deras nyttjande av tjänsterna och till att stödja aktiviteter som godkänts av medlemmarna.

4. SJÄLVSTÄNDIGHET OCH OBEROENDE

Kooperativ är fristående organisationer för självhjälp som styrs av medlemmarna. Det innebär att om ett kooperativ ingår avtal med andra organisationer, inklusive regeringar, eller skaffar externt kapital måste det ske på villkor som säkerställer demokratisk medlemskontroll och den kooperativa självständigheten.

5. UTBILDNING, PRAKTIK OCH INFORMATION

Kooperativ erbjuder utbildning och praktik till medlemmar, förtroendevalda, chefer och anställda så att de effektivare kan bidra till utvecklingen av sitt kooperativ. Dessa informerar andra om kooperativets särart och fördelar.

6. SAMARBETE MELLAN KOOPERATIV

Kooperativ samarbetar med andra kooperativ på lokal, nationell, regional och internationell nivå. Det innebär att kooperativet och hela den kooperativa rörelsen stärks.

7. SAMHÄLLSHÄNSYN

Kooperativ arbetar för hållbar utveckling av sina lokalsamhällen enligt riktlinjer som antagits av medlemmarna. Det innebär att kooperativen står starka när den globala ekonomin svajar genom konjunkturens upp- och nedgångar.

VISST LÅTER DET MODERNT OCH HELT I TIDEN? I Sverige är jordbrukskooperation, bostadskooperation och konsumentkooperation stora och kända. Lantmännen, Länsförsäkringar, Fonus, OK, HSB, Coop och Arla är stora kooperativa verksamheter som de flesta i Sverige känner väl till. Coompanion hjälper kooperativ att starta inom en mängd branscher och sektorer. Där ett tomrum uppstår mellan människors behov av en tjänst eller produkt och tillgång på desamma, där offentlig eller privat sektor inte etablerat service där behovet och efterfrågan finns, där utvecklas ofta kooperativen. I dag kan det handla om fiberbredband på landsbygden, förskolor, vårdcentraler, bensinmackar och lanthandlar till exempel. När en kris uppstår plötsligt eller är ett pågående samhällsproblem inom till exempel arbetsmarknad, flyktingmottagande, klimat, demokrati, infrastruktur och energi är Kooperationen ofta en lösning. Arbetsintegrerande sociala företag, vindkraftföreningar, samfälligheter är exempel på det.

Eller kanske bildar flera entreprenörer ett demokratiskt samverkansföretag inom en sektor eller bransch för att det helt enkelt är roligare och mer effektivt att företaga tillsammans än som enskilda. Tandläkarorganisationer, musikgrupper, arkitektbyråer är exempel på sådana. Coompanion kan också hjälpa till att omvandla ett traditionellt företag till ett medarbetarägt kooperativt företag. Om den tidigare ägaren vill sälja är det ett bra och hållbart alternativ om medarbetarna också vill och företaget går bra. På landsbygden är det inte ovanligt att företag läggs ned i onödan när ägaren vill pensionera sig för att ingen köpare kliver fram. Viktigt i de sammanhangen är att det finns en bra modell för validering, finansiering, utbildning och övertagandet.

Inom Resensprojektet har vi som är rådgivare på Coompanion koncentrerat vår insats på Arbetsintegrerande sociala företag (ASF). De

flesta av dessa företag är sociala arbetskooperativ där de anställda själva äger sin verksamhet, men det är inte ovanligt att aktiebolag med särskild vinstbegränsning och ideella föreningar med näringsverksamhet driver ASF. Coompanion är rådgivare för alla organisationstyper av ASF. Gemensamt för dessa företag är att den bärande affärsidéen är att arbetsträna, rehabilitera och till sist anställa människor som av olika anledningar står långt ifrån arbetsmarknaden. Genom kvalitetssäkrade metoder för arbetsträning och rehabilitering kan företagen leverera tjänster till arbetsförmedlingen eller kommunen. Samtidigt behöver ASF ha en eller flera andra affärsidéer som marknaden har behov av. Det kan handla om försäljning till andra företag eller privatpersoner.

SOM RÅDGIVARE OCH AFFÄRSUTVECKLARE för ASF har vi sett att den första affärsidéen, den om att stärka individer, initialt väger mycket tyngre för idégivarna än den andra, att sälja produkter och tjänster till en privat sektor. Det gör att vår nystartsrådgivning för dessa företag behöver innehålla stöd och råd för att hitta möjligheter till intäkter från en privat marknad. Det är intäkter därifrån som kan säkerställa att anställningar kan skapas i företagen. De privata tjänsterna behöver oftast finnas på plats innan kommunen eller arbetsförmedlingen vill köpa tjänster av företaget. Detta är ett moment 22 när nya ASF ska etablera sig. Det är sällan som ett nytt ASF lyckats tjäna pengar på en privat marknad innan offentlig sektor börjar anlita dem i nystartsfasen. Därför är det många ASF som startat inom eller som ett resultat av ett projekt där andra än målgruppen tagit initiativet och där idén, genom projektfinansiering, varit förankrad och ”godkänd” hos framtida kunder inom offentlig sektor.

MÄNNISKORS BEHOV och drivkraft att få tillhöra, ingå i ett sammanhang, göra nytta och tas tillvara är stark. Utanför systemet tappar vi självkänsla, mod och makt. Under nyetablerade ASFs första år är det därför särskilt viktigt att kommuner och arbetsförmedlingen använder sig av företagens tjänster för då kan de personer som kommer dit, bidra till att tjänster utvecklas samtidigt som de själva får tillbaka självkänsla och egenmakt. Men alltför ofta är det just avsaknaden av bärande affärsidéer för en privat sektor som gör att arbetsförmedlingen och kommuner väljer att inte anlita ett ASF. Om den bärande affärsidén inte har någon kund kan heller ingen affärsutveckling ske. Kunskap om detta behöver stärkas hos arbetsförmedling, försäkringskassa och offentlig sektor. Om samhället vill se fler arbetsintegrerande sociala företag på marknaden behövs nya beslut fattas. Lagstiftaren behöver rucka på principer och regler som gäller för redan utvecklade företag för att låta fler ASF utvecklas om detta Moment 22 ska upphöra. Vi tror att, om samhället tror på idén, så ska det vara tillåtet att det första året handlar om att stärka dessa individer till att kunna utveckla affärsidéerna som sedan kan säljas till en privat marknad så att individerna, utifrån sina kompetenser och intressen, utvecklar tjänster som kan generera intäkter. Myndigheter och offentlig sektor måste visa tålamod för där det har lyckats har det visat sig att personerna blir anställda och inte går tillbaka till utanförskap. Och när verksamheten väl är i gång med privata tjänster kan nya individer få arbetsträning och vara med och affärsutveckla verksamheten genom sina intressen och kompetenser när de förvärvat mod och tillit att göra det. Det är så en cirkulär ekonomi skapas.

De senaste åren har flera kommuner i regionen startat processer för att skapa strategier och handlingsplaner för sociala entreprenörer. Öster-

sund har tagit fram en handlingsplan redan. Dessa strategier innefattar ofta ställningstaganden från kommunens sida hur de ska använda möjligheter som en ny lag för offentlig upphandling ger för upphandling med sociala hänsyn. Dessa möjligheter gäller då för alla företag som kan svara på en upphandling. Många kommuner tittar också på om möjligheten med reserverade upphandlingar kan genomföras så att ASF kan svara på ett anbud men inga andra typer av företag. Kommunerna är i startgroparna för en förändring på det området och det finns flera alternativ som ibland är prövade och ibland inte. Okunskap leder till att kommunerna själva blir osäkra på vad de får göra utan att bryta mot lagarna som gäller.

COOMPANIONS RÅDGIVNING TILL ASF behöver stärka de delar som handlar om affärsmässigheten. Att tjäna pengar är en förutsättning för att nå målet att skapa social hållbarhet för individerna. En viktig lärdom är vikten av att ASF växer långsamt och anställer en person i taget när likviditeten tillåter och att koncentrera affärsutvecklingen på att sälja sina erbjudanden till kunder som inte är offentlig sektor. Det leder till att kunder som är kommuner och myndigheter ser företagets affärsmässiga kapacitet och är mer villiga att köpa deras tjänster. Kommuner får aldrig stödja ett företag med till exempel hyresbidrag eller direkta bidrag på något sätt. Kommunerna får och bör däremot känna till dessa företags-tjänster och välja att skapa förutsättningar att bli deras kunder.

I Resensprojektet har vi genom strukturerad samverkan med andra inkubatorer, stöd från forskarnas kunskaper och genom kompetensutväxling i gränser över län, länder och inriktningar blivit starkare, vassare och bättre på att vara stöd och rådgivare. Vi har genom utbildning

skaffat oss verktyg, förvärvat begrepp och vi har nya eller slipade argument och attityder som i förlängningen ger företagen vi jobbar med bättre förutsättningar. Och det bästa av allt: fler än vi förstår att det är viktigt med samhälls-entreprenörskap och sociala innovationer för regional och lokal utveckling. Vi har blivit fler som jobbar för samma mål: att samhällets svagaste länkar stärks så att hela kedjan håller.

*Ett bra sätt att skapa nya ASF är om etablerade ASF är inkubator. Eko Teck i Lugnvik har genom Vinnovas innovationscheckar utvecklat en modell för hur det kan gå till.

Av: Susanne Vinderå.

Övre bilden: Coompanion Västernorrland. Lena Schmidt,
Susanne Vinderå och Kerstin Stickler.

Undre bilden: Coompanion Jämtland. Jessica Olofsson
och Pelle Persson.

ÖSTERSUNDS KOMMUNS VISION

”Ett demokratiskt, socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart Östersund är den gemensamma, grundläggande visionen för Östersunds utveckling och utgångspunkten för det långsiktiga politiska arbetet”.

Kommunfullmäktige har genom visionen fastställt att fokus för all kommunal verksamhet är ekonomi, miljö, social sammanhållning och demokrati. Acceptabel ekonomisk utveckling kan inte ske utan hänsyn till miljön eller människors sociala situation. Inte heller kan social gemenskap eller demokrati byggas utan hänsyn till den ekonomiska utvecklingen. Allt hänger samman och måste behandlas med likvärdig respekt. Alla mål- och styrdokument som utarbetas och all verksamhet som bedrivs i kommunen ska alltså leda mot den politiska visionen.

Social innovation hänger på samma sätt ihop med alla hållbarhetsdimensioner men allra tydligast med hållbarhetsbegreppets sociala dimension:

”En socialt hållbar utveckling i Östersund innebär att ingen är utanför. Alla är med, antingen som medskapare eller som medföljare. Ett samhälle där de nära och små nätverken är många och starka. I ett jämlikt samhälle där människor känner att deras röst blir hörd, där det finns en öppenhet för dialog och där det finns mötesplatser för ett aktivt medborgarskap — där finns också grunden för en hållbar demokrati.”

Kopplingen mot demokratisk hållbarhet beskrivs också mycket tydligt:

”I det ständiga arbetet för ett demokratiskt Östersund måste de informella nätverken, föreningarna och företagen inom den sociala ekonomin, näringslivet och kommunen bidra till ett harmoniskt samarbetsklimat. En kultur av ömsesidig respekt för varandra, öppenhet för ständiga förändringar och utrymme för ett aktivt medborgarskap är nödvändigt för Östersunds utveckling.”

KOMMUNENS ROLL

En kommun är ofta en mycket stark och viktig samverkanspart på den lokala arenan. Det kan handla om att kommunen stöttar olika typer av initiativ med pengar, sprider information och ger kunskap. Arenor för nätverkande är också något kommunen tillhandahåller.

Den kommunala verksamheten och dess stödstrukturer behöver följa med i samhällets utveckling och då är nya arbetssätt nödvändiga. Eftersom samhällsutvecklingen ständigt ställer oss inför nya utmaningar som kräver nya lösningar blir ett nyckelord samskapande. Genom att kommunen har en öppenhet för samskapande processer, skapas nytta som inte hade kunnat åstadkommas inom ramen för befintliga system.

Utmaningen är att hitta goda samverkansformer där samtliga parter som ingår i utvecklingsprocessen får bidra med sina unika kompetenser för att tillsammans bygga något nytt och bättre – till exempel ett nytt arbetssätt som ger en större medborgarnytta som resultat. Medborgarnytan är alltid central för kommunen som organisation.

ÖSTERSUNDS KOMMUNS DELTAGANDE I RESENS-PROJEKTET

Att delta i samarbeten och projekt som ReSeNS är viktigt för Östersunds kommun. Under de tre år som ReSeNS-projektet pågått har Östersunds kommun fått mycket inspiration till hur kommunen fortsatt kan utveckla arbetet med social innovation på olika sätt. Östersunds kommun har också kunnat bidra med kunskap till projektets övriga aktörer.

Här kommer vi att beskriva de processer med koppling till social innovation som vi fokuserat på att dela med oss av under projektet. Dessa är:

- Östersunds kommuns policy för att främja arbetsintegrerande sociala företag
- Idéburet offentligt partnerskap
- Civilsamhälleslotsen
- Socialt hållbar upphandling

POLICY FÖR ATT FRÄMJA ARBETSINTEGRERANDE SOCIALA FÖRETAG

Kommunen ville höja ambitionsnivån med insatser som främjar arbetsintegrerande sociala företag. Det ligger i kommunens intresse att alla medborgare, utifrån sin egen förmåga och sitt eget intresse, är delaktiga på arbetsmarknaden. Det leder dels till bättre mående på individnivå, dels ökar det skatteintäkterna och minskar kostnaderna för försörjningsstöd. De arbetsintegrerande sociala företagen, med sitt fokus på individuell anpassning och delaktighet, utgör en nisch av arbetsmarknaden som är ett viktigt steg för specifika målgrupper eller kan innebära en långsiktig anställning för dessa målgrupper. Potentiella målgrupper är personer som befinner sig inom försörjningsstöd, nyanlända, ungdomar som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden, personer med funktionsnedsättning, personer som efter långtidssjuk-

skrivning på nytt ska in på arbetsmarknaden och personer inom LSS (som kan beredas plats för daglig verksamhet inom ett arbetsintegrerat socialt företag). Under 2016 beslutade kommunfullmäktige att anta en policy för hur Östersunds kommun kan främja arbetsintegrerande sociala företag (ASF). I policyn identifieras sju insatsområden.

IDEBURET OFFENTLIGT PARTNERSKAP (IOP)

IOP är en partnerskapsrelation mellan den idéburna och den offentliga sektorn som utgår från att parterna tillsammans definierar en samhällsutmaning – något som behöver lösas. Ett IOP är inte tillåtet om det existerar en marknad – då ska upphandling som verktyg användas i stället.

Ett IOP fungerar bäst när verksamheten sker på initiativ av den idéburna organisationen men bägge parter är med och finansierar med ekonomiska medel eller andra insatser. Verksamheten ska inte vara detaljregerad av kommunen och den ska helst avses drivas under längre tid.

Östersunds kommun har hittills haft två olika IOP-partnerskapsavtal. Båda dessa avtal är tecknade med föreningen Hej Främling!. Hej Främling! startade på Migrationsverkets anläggningsboende med olika friskvårdsaktiviteter som löpning, skidåkning och körsång för asylsökande. Med tiden har Hej Främling! öppnat en mötesplats i centrala Östersund som förutom ren friskvård har andra aktiviteter som dans, bokcirkel, pyssel med mera. I dag ingår även många med uppehållstillstånd i verksamheten som till största delen bärs upp av frivilligt arbete och deltagande.

Det första IOP:et tar tillvara på den personkännedom som Hej Främling! fått genom sin verksamhet. Det används vid matchning av personer i etableringen mot praktik och arbete, främst inom kommunens

verksamhet. Hej Främling! är också ett fönster för marknadsföring för förvaltningar i kommunen med ett stort rekryteringsbehov. Förvaltningarna kan både visa upp sin verksamhet och informera om vad som krävs för att bli anställningsbar.

Det andra IOP:et är helt nytt och innefattar ensamkommande ungdomar som fyller 18 år och därför inte längre klassas som barn. Kommunfullmäktige har beslutat att de ska erbjudas att stanna inom kommunen i annat boende än HVB, stödboende och familjehem för att bättre kunna fullfölja sin skolgång. Migrationsverkens anläggningsboenden innebär dock ofta att man delar sovsal med personer som inte har en daglig sysselsättning och därför lätt vänder på dygnet och på annat sätt kan störa studier. Ett krav är därför skolkvar för att man ska erbjudas insatsen och för att man ska få bo kvar i kommunen. Hej Främling!s roll blir här att bidra till att underlätta studier genom att arbeta hälsofrämjande, förtroendebyggande och motivationshöjande samt att försöka rusta deltagarna för olika framtidsscenarier. Ännu ett mål med insatsen är ett gemensamt lärande och en metodveckling som både kan spilla över till angränsande verksamheter men också till andra delar av landet.

CIVILSAMHÄLLESLOTSEN

Det finns många aktörer i civilsamhället som arbetar med och för individer och grupper som är i behov av att etablera sig på arbetsmarknaden. Exempel är frivilligorganisationer, ideella organisationer, arbetsintegrerade sociala företag och föreningar. Dessa aktörer är bra komplement till kommunens verksamheter för personer som befinner sig utanför arbetsmarknaden.

När förfrågningar om samarbete från dessa aktörer kommer till kom-

munen finns det en modell för smidig och snabb hantering. Civilsamhälleslotsen är en kommunintern grupp som i sina olika uppdrag har kompetens inom de områden som behövs för att kunna ta ställning till ett eventuellt samarbete. Civilsamhälleslotsens fokus är socialt inkluderande metoder som bland annat stöd, dialog och samverkan, idéburet offentligt partnerskap och olika former av föreningsstöd. Även frågor kring socialt hållbar upphandling kan ingå i gruppens uppdrag. Gruppens uppgift är att ta emot förfrågan, undersöka om det är möjligt med ett samarbete och därefter föreslå vilket beslut som ska tas.

Hantering av förfrågningar kan göras snabbare, effektivare och smidigare genom att:

- gruppen är fastställd mottagare av förfrågningar
- kompetensen i gruppen täcker de områden som behövs för att kunna lämna förslag på beslut.

Ytterligare fördelar/effekter är bland andra samordnad information till och från kommunen som organisation, överblick av vad som händer i kommunen och i det civila samhället och ökad möjlighet att se hur de olika aktörerna kan komplettera varandra. Kompetensutbyte för gruppens deltagare är också en positiv effekt.

SOCIALT ANSVARSFULL UPPHANDLING

Lagen om offentlig upphandling (LOU) ger möjlighet till upphandlande myndigheter att skriva in sociala kriterier som krav i upphandlingar. Detta kallas socialt ansvarsfull upphandling.

Varje år upphandlar Östersunds kommun för cirka en miljard kronor, så möjligheten för att påverka sociala frågor genom upphandlingskriterier är stor. Från juni 2017 till april 2019 bedrivs ett projekt som ska ta fram en modell för hur Östersunds kommun ska upphandla socialt

ansvarsfullt. Projektet är externfinansierat av Samordningsförbundet i Jämtlands län. Målet är att modellen under projekttiden även ska testas i minst tre upphandlingar.

Upphandlingsmyndigheten definierar socialt ansvarsfull upphandling inom sex olika områden:

- Arbetstagares rättigheter
- Sysselsättningsmöjligheter
- Lika möjligheter och rättigheter för kvinnor och män
- Social integration
- Tillgänglighet
- Rättvis handel

Östersunds kommuns projekt handlar om att ta fram en modell för att minska utanförskap och jobba för att alla ska bli inkluderade på arbetsmarknaden oavsett bakgrund, kön eller ålder. I praktiken kan det handla om att leverantören ska tillhandahålla praktikplatser, lärlingsplatser eller arbetstillfällen för personer som står långt från arbetsmarknaden. Efter projektslut ska modellen tillämpas systematiskt i kommunens upphandlingar.

Av Hannele Lanner Johansson,
Kristina Holmblad och Jon Söder, Östersunds kommun.
Vinterbild från Badhusparken i Östersund – Foto: Göran Strand.
Sommarbild från Storsjöyran – Foto: Östersunds kommun.

Gemensam utbildning för
Coompanion Jämtland och
Västernorrland i Revsund.
Juni 2016.

HØYLANDET KOMMUNE:

FRIVILLIGHETEN SIKRER GODE TJENESTER

Norsk revyfestival er Høylandet kommunes kulturelle fyrtårn. Den er i stor grad tuftet på frivillighet. Høylandet er god på frivillighet, denne kompetansen vil vi bruke for å utvikle frivilligheten til nye høyder og nye områder.

Høylandet kommune sin kulturplan har ligget til grunn for vår deltakelse i ReSeNS. Vårt hovedmål i kulturplan er at vi skal gi alle innbyggerne muligheter til kreativitet, utfoldelse og mestring gjennom et rikt kulturtilbud. Kultur skaper livskvalitet, fellesskap og glede. Utvikler vi et godt kulturtilbud, kan det bidra til at andre mål utenfor selve kulturbegrepet blir nådd, eksempelvis et godt oppvekstmiljø, god bolyst, god stedsutvikling, ei god folkehelse og bra omdømmebygging. Skal kultur ha en slik betydning, er både variasjon og kvalitet på et inkluderende kulturtilbud avgjørende.

MER SAMARBEID

Et av målene i kulturplan er å utvikle et innovasjonssystem for kultur. Vi ser et behov for mer samarbeid mellom kommunen og frivillig sektor og private aktører for å løfte kulturlivet på Høylandet. For kommunen vil innovasjon være helt avgjørende for å møte nye behov, og på den måten være best mulig rigget for å utvikle et godt velferdssamfunn i framtiden. Kommunen ser at frivillighet er viktig for å sikre

gode velferdstjenester. Dette var utgangspunktet for at vi har deltatt i ReSeNS prosjektet.

Vi har gjennom ReSeNS fått kompetanse på samfunnsentreprenørskap, gjennom og fått blant annet deltatt på konferanser, fått eksempler fra andre deltakere i Norge og Sverige. I tillegg har leder for kompetanseutvikling og leder for næringsutvikling i Region Namdal deltatt på studietur til Glasgow og Edinburgh.

TRE PROSJEKTER

Gjennom ReSeNS har vi arbeidet med innovasjonssystem for kultur på tre områder:

- Ladestasjon for ildsjeler. Det ble søkt ut RUP midler, fikk 270 000 i 2017. Prosjektleder ble tilsatt, forretningsplan er under utarbeidelse. Høylandet kommune vil bli en av to Pilot kommuner. Oppstart høst 2018.
- Høylandet kreativt kulturhus. Norsk revyfaglig senter søkte kulturdepartementet om midler i 2017, søknaden ble ikke innvilget. Det er ikke arbeidet videre med dette prosjektet.
- Høylandet kommune har tilrettelagt for samarbeidsmøter med lag og foreninger. Bakgrunnen var å kunne etablere et kreativt forum for å legge til rette for andre samarbeidsformer på området. Det har kommet frem behov i feltet for en koordinator i dette arbeidet.

Arbeidet følges opp videre 2018. Sammen med Norsk Revyfestival har vi utlyst og vil tilsette en arrangørkoordinator. En av oppgavene til en slik koordinator er å arbeide med å løfte arbeidet med frivilligheten.

BEDRE TJENESTER OG MER INNOVASJON

Samarbeid med frivilligheten er et aktuelt tema både nasjonalt, regionalt og lokalt. De erfaringene vi har skaffet oss gjennom dette prosjektet vil vi nyttiggjøre oss av i det videre arbeidet med blant annet å sikre et godt

samarbeid med frivilligheten for å utvikle gode tjenester til våre innbyggere i fremtiden.

Samfunnsentreprenørskap knytter sammen økonomiske, humanistiske og sosiale verdier, som kan være utfordrende for samfunnets etablerte tankemønster og organisasjonssystem. Nøkkelen er å finne nye samarbeidsmønster mellom parter, fra offentlige institusjoner til bedrifter og enkeltpersoner. Resultatet av nye samarbeidsmønster forventes å føre til innovasjon som kan ta form av et nytt produkt, strategi, ide eller organisasjon som oppfyller sosiale behov av ulike slag.

Høylandet kommune vil følge opp temaet samfunnsentreprenørskap i region Namdal.

Seminarium om Samhälls-entreprenörskap i Örnsköldsvik. Oktober 2017.

ÖRNSKÖLD SVIK ●

ÖRNSKÖLDSDSVIKS KOMMUN LYFTER DEN SOCIALA EKONOMIN

Örnsköldsvik finns flera företag med tydligt socialt entreprenörskap och social hållbarhet har blivit allt viktigare i företagens arbete. Genom medverkan i projektet ReSeNS har kommunen blivit del av ett stort nätverk av aktörer som arbetar för att utveckla och stimulera till olika former av samhällsentreprenörskap. Ett politiskt beslut är taget om att lyfta in ämnesområdet social ekonomi i kommunens näringslivspolicy när den ska revideras, vilket kommer att underlätta för ett helhetsgrepp för frågorna. Kommunen har tidigare testat social hänsyn i upphandling och har fördjupat kompetensen om samhällsentreprenörskap och social upphandling genom att medverka vid, och arrangera, seminarier och workshops.

I samarbete med Världsklass Örnsköldsvik har kommunen bidragit till uppstart av Valltrappan (ett koncept liknande Yallatrappan i Malmö) där målgruppen är utlandsfödda personer som inte lyckats knäcka den svenska språkkoden genom de befintliga insatser som görs av exempelvis SFI.

Arbetet inom Valltrappan går ut på att den enskilde ska få testa på att arbeta med något praktiskt och koppla ihop det med svenskaspråkinläring. En annan satsning där ReSeNS har inspirerat är till en förstudie för att hitta en modell för socialt entreprenörskap/företagande på landsbygden. Förstudien genomfördes i Nätradalen under 2017–2018 och drevs av Nätra hembygdsförening i samarbete med bland andra Byggsam Nätradalen.

INDRE FOSEN KOMMUNE:

RESENS GA ET MULIGHETSPERSPEKTIV

Nysgjerrighet på samfunnsentreprenørskap og et ønske om å bedre mottaket av flyktninger var drivkrafta i at Indre Fosen kommune ble med i ReSeNS. Vi startet som Rissa kommune og avslutter som Indre Fosen kommune. Det har forsinket arbeidet, men gjort arbeidet og resultat dobbelt så viktig. Utgangspunktet for Rissa kommunes deltakelsen i ReSeNS i 2016 var bedre integrering av kommunens flyktninger og en intensjon om å bedre å nyttiggjøre seg innflyttere/innvandreres ressurser. Rissa kommune hadde siden 2011 bosatt flyktninger og selv om det var lagt ned mye arbeid for å sikre god integrering, manglet man fortsatt arenaer for sosialt samvær etter arbeidstid, særlig for kvinner. I tillegg hadde kommunen ganske høy arbeidsledighet, noe som gjorde det vanskelig for flyktningene å få jobb. Det var desto viktigere å jobbe for å skape arbeidsplasser og lokal utviklingskraft for disse innbyggerne.

AMBISJONER OG OPPSTART

Rissa kommune hadde forhåpninger knyttet til følgende mulighetsområder for samfunnsentreprenørskap:

- bruk av flyktningenes ressurser og kultur som et utgangspunkt for ulike former for verdiskaping (eks mat, kultur, drivhus)
- jobbe med kulturen, dvs få til gode erfaringer for å gi ønskede holdninger på begge sider

- bruk av mentorer som kan bidra til å utvikle nettverk
- nyttiggjøre seg ressurspersoner i flyktning-gruppen
- gi innsikt til politisk- og administrativt lederskap i kommunen om samfunnsentreprenørskapets muligheter
- rette tiltak inn ”treffsikkert” – kategorisere målgruppen
- se potensialet i intraprenørskap – ikke alle kan drive egne virksomheter – hva kan gjøres innenfor etablerte bedrifter, frivillige organisasjoner eller det offentlige?

Prosjektet ble forankret politisk og administrativt og arbeidet startet. Man satset først på involvering av interne deltakere. Her var NAV viktige, så vel som voksenopplæring og flyktningetjenesten. Man valgte også å koble på Rissa Utvikling KE, som var Rissa kommunes utviklingselskap. Etter hvert ble eksterne aktører, som frivilligsentral og sanitetsforening, engasjert i prosjektet. Flere ulike skisser og forslag ble laget og i dette arbeidet fikk kommunen god hjelp av Bjørn Bratt frå Leiv Eriksson Nyskaping, og Karl-Johan Johansen fra Kompetansesenter for bruker erfaring og tjenesteutvikling.

UTFORDRINGER

Den største utfordringen med å gjennomføre prosjektet skulle vise seg

COMPANION
KOOPERATIV UTVECKLING
coompanion.se

Vill ni
TJÄNA
pengar
...side och
...tiskt
...ns?

å være kapasiteten til de kommunalt involverte. I perioden har kommune vært gjennom en kommunesammenslåingsprosess som har vært ressurskrevende. I tillegg opplevde prosjektet å miste flere påtenkte prosjektledere nesten før de fikk startet. Formålet med prosjektet var likevel fortsatt viktig og høsten 2017 bestemte man seg derfor for å engasjere eksterne krefter for å gjennomføre prosjektet ut prosjektperioden. Kommunens vekstbedrift, Noris AS, tok på seg oppdraget med å etablere en arena for kvinnelige flyktninger, med fokus på integrering og arbeidsliv, der deltagerne skal:

- bli bedre kjent med det norske arbeidsmarkedet og hva som kreves for å få en jobb og for å stå i arbeid
- få innblikk i norske kvinners hverdag, med særlig fokus på balansen mellom arbeidsliv og fritid
- gjennomgå en kartlegging med tanke på ønsker og muligheter knyttet til arbeid. De som ønsker det skal få veiledning med tanke på å skape sin egen arbeidsplass.
- få forståelse av at deltagelse i arbeidslivet og rollen som arbeidstaker er viktig med tanke på integrering i det norske samfunnet, så vel som for selvstendighet og kontroll over egen livssituasjon

NY GIV!

Noris AS har i 2018 etablert et opplegg for kvinnelige flyktninger. Deltakerne er kvinnelige flyktninger som deltar i kommunens introduksjonsprogram, med undervisningssted Rissa. Prosjektet legges inn som en del av introduksjonsprogrammet for flyktninger i Indre Fosen kommune og gjøres obligatorisk for deltagerne. Omfanget er på 3 timer pr måned, på faste tidspunkt. Gruppen har så langt hatt fokus på det norske demokra-

tiet, likestilling, verdiskaping, balansen mellom hjem, familie, arbeid, skole og fritid, hvordan bli inkludert i lag og foreninger og sosialt entreprenørskap. Deltakerne har blitt enige om at de ønsker en praktisk form på møtene, de ønsker å lære nye ting og gjøre noe nyttig, for eksempel strikke, sy på maskin, lage ost, bake syrisk brød (forretningsidé), samt planlegge og gjennomføre ”Restaurant Integrering”.

NYTENKING, KUNNSKAP OG INSPIRASJON

Selv om kommunen til slutt var nødt til å engasjere eksterne ressurser for å få gjennomført prosjektet, er vi ikke i tvil om at det var både viktig og nødvendig. Samfunnsentreprenørskap i seg selv er viktig i kommune-Norge og det er spesielt viktig for de innbyggerne som trenger litt ekstra hjelp for å manøvrere i det norske samfunnet og den norske kulturen.

ReSeNS har bidratt til å sette fokus på viktigheten av å se nye muligheter, som på sikt kan bli til forretningsmodeller. Det har i tillegg vært veldig nyttig å delta på samlinger, for på den måten har vi fått tilgang til andres erfaringer, samt fått tips og råd knyttet direkte til vårt prosjekt. Kommunene i Midt-Norge har flere arenaer for samarbeid og samhandling, men det er sjelden vi møter kommunene på den svenske siden av grensen, så det i seg selv har vært lærerikt og spennende.

ReSeNS-prosjektet avsluttes i Indre Fosen etter endt prosjektperiode, men målet er at flere av deltakerne skal etablere egen bedrift og skaffe seg inntekt gjennom den. Gjennom å engasjere kommunens vekstbedrift Noris AS, har vi sørget for at de får kompetanse og erfaringer knyttet til disse innbyggerne og det kan brukes når nye flyktninger i fremtiden skal bosettes.

Rådgivarmöte
i Trondheim.
Februari 2018.

TRONDHEIM KOMMUNE:

HVORFOR SOSIALT ENTREPRENØRSKAP?

Skjæringspunkter mellom markedsbasert produktutvikling, gründerveiledning, arbeidskvalifisering og samfunnsintegrering kan sosialt entreprenørskap bety en forskjell. ReSeNS-prosjektet har gitt en refleksjonsramme for å tenke rundt Trondheim kommunes arbeid på området.

Trondheim kommune har gjennom de seneste 20 årene hatt en veiledningstjeneste for innbyggere som har ønsket å starte opp egen økonomisk virksomhet i kommunen. Tjenesten har også omfattet selskaper og privatpersoner som har ønsket etablering ved å flytte økonomisk virksomhet til kommunen fra andre regioner eller fra utlandet. Denne veiledningstjenesten har blitt utført dels av kommunens egne ansatte, dels av innleiet ekstern rådgivningstjeneste.

Kommunen sitt arbeid med utvikling av ny økonomisk virksomhet har også vært deltakende innenfor universitetets og næringslivets entreprenørskap. Der har markedets etterspørsel etter ny teknologi og produksjonsmidler vært hoveddrivkraft.

Innenfor kommunens tjenester for helse og velferd har det i samme tidsrom vært drevet tjenester rettet mot arbeidstrening og atføring til arbeidslivet for innbyggere som har manglet kvalifikasjoner for arbeidslivet, har hatt fysiske eller psykiske begrensninger for arbeidsdeltakelse

eller problemer med rusmidler. Dette var opprinnelig virksomhet uten direkte økonomisk målsetting.

Det fjerde elementet er den økende strømmen av flyktninger og arbeidsinnvandrere som skal integreres i arbeidslivet. Mange av disse nye innbyggerne har erfaring fra egen virksomhet i opprinnelseslandet sitt. For de fleste handler det om små familiebaserte virksomheter som faller utenfor vår industrikultur.

Det er i skjæringspunktet mellom disse fire arbeidsområdene at kommunens behov for større kunnskap om og organisering av sosialt entreprenørskap oppstår. Kommunen må bringe sine innbyggere inn i lokal økonomisk virksomhet som skaper arbeid for livsopphold samtidig som arbeidet imøtekommer et samfunnsbehov og skaper en gevinst.

TO VIKTIGE UTFORDRINGER SOM TRONDHEIM KOMMUNE TAR TIL RESENS

Områdeløftet: Trondheim kommune har gjennom en årrekke opplevet at byområdet Saupstad har kommet dårlig ut i levekårsundersøkelsene for bydelene. Det har med yrkesdeltakelse og utdanning å gjøre, deltakelse i foreningsliv, kultur og idrett. Innbyggerne i bydelen har høy andel representert ved fremmede kulturer. Sammen med Statens Husbank

har kommunen etablert et eget prosjekt for å løfte levekårene i denne bydelen. Prosjektet har avdekket ulike behov for å øke sosial og økonomisk virksomhet i området. Mer organisasjonsliv og deltakelse i samfunnstjenester av økonomisk art er en målsetting for områdeløftet. Her søkes kunnskap, erfaring, formidling og iverksettelse av sosialt entreprenørskap.

Norsk for næring: Prosessen med integrering av flyktninger er sammensatt av mange statlige og kommunale tjenester. Både gjennom INN (integreringstjenesten) og EVO (Etter og Voksen Opplæringstjenesten) har kommunen erfaring med at en liten gruppe flyktninger etterspør bistand som gjør dem i stand til å starte egen virksomhet. Kommunens erfaring er at ressurssterke flyktninger ofte etablerer virksomhet som er rettet på tjenester for nettopp flyktninger og at virksomhetens karakter ofte er av sosial art. I kommunen sin plan for gründerskap foreligger det vedtak om at flyktninger skal ha veiledning i entreprenørskap på lik linje med byen øvrige innbyggere. Norsk for næring er et prosjekt som ble tilbudt en gruppe på 15 flyktninger. Prosjektet kombinerer språkopplæring og praktisk arbeid med virksomhetsetablering.

I Områdeløftet greide vi ikke å mobilisere innbyggergruppen til deltakelse i 2017. Områdeløftet løper videre til 2020, og har fremdeles potensial for å mobilisere et prosjekt. Norsk for Næring er det prosjektet og den utfordringen Trondheim kommune har arbeidet med i ReSeNS 2016–2018.

HVA RESENS HAR BETYDD FOR PILOTPROSJEKTET NORSK FOR NÆRING

Utfordringen dette pilotprosjektet stod overfor krevde nytenking i forhold til målgruppens behov, i forhold til konvertering av ferdigheter og omsetting av disse inn til nye forretningskulturer og tilpasning til sam-

menhengen med å bygge nye organisasjoner for økonomisk virksomhet. Det å sette pilotprosjektet inn i et nettverk av fagkompetanse med bredde innenfor entreprenørskap utover kommunens tradisjonelle format, var en meget sterk drivkraft for å iverksette prosjektet. Leverandørene av pilotprosjektet, LEN og Folkeuniversitetet, fikk en utvidet faglig ramme å arbeide innenfor. Intensiteten i kurset, med en blanding av opplæring i norsk organisasjonsspråk, arbeidet med deltakernes ideer for eget virke og praksisperioder i organisasjoner og næringsliv, var meget krevende. Men nettverket ReSeNS hadde til sammen erfaringer som pilotkurset kunne trekke på. ReSeNS representert også en nyttig arena å rapportere til. Kompetansebyggingen ble derfor sterkere enn i et frittstående prosjekt.

HVORDAN SKAL TRONDHEIM KOMMUNE

ARBEIDE VIDERE MED SOSIALT ENTREPRENØRSKAP

Erfaringene fra Norsk for næring er veldig sammensatte. Forutsetningene for å komme videre ligger innenfor en videreføring av et arbeidsfellesskap. Trondheim kommune vil se på et slikt fellesskap innenfor sin egen tverrfaglige kompetanse. Den bygges opp i kommunens eget lederutviklingsprogram sammen med plattformen for ”Universitetsby” som bygges sammen med NTNU. Dette har betegnelsen Trondheim3.0. Implementeringen av dette arbeidet vil komme til syne gjennom blant annet å bruke byens befolkning som drivkraft for nye arbeidsformer, nye sosiale former og relasjonsbygging og innovasjonsprosesser som løper ut over tradisjonelle kommersielle former. Både teknologi og organisasjonsdannelse vil fortsatt være drivkrefter.

Når det gjelder integreringsprosessene og pilotprosjektet Norsk for

Næring spesifikt, så er erfaringen at læringsprosessen var god og virket motiverende. Over 90 prosent hadde full deltakelse. Men tempoet i deltakernes utviklingsplaner var ikke så stor som forventet. Resultat i forhold til kompetansegivende språkutvikling var langt fra tilstrekkelig til å gjøre deltakerne selvhjulpne i det videre løpet med organisasjons- eller forretningsutvikling.

I likhet med mange norske kommuner har også Trondheim et bredt grunnlag i arbeidet til frivillig sektor. Sosialt entreprenørskap eller samfunnsentreprenørskap henvender seg ofte til kommunens relaterte ansvarsområder. En utfordring vi ser er at frivillig sektor sin evne til å komme samfunnsutfordringer i møte, og kunne avlaste kommunens oppgaver, er at frivillige organisasjoner ikke har ressurser til å følge opp på den raske digitaliseringen av sosial relasjonsbygging eller organisasjonsutvikling.

Av: Birger Elvestad, kommuneledelsens strategi- og utviklingsstab,
næringsrettet arbeid.
Høylandet: Kristin Lonmo Almaas, kommunalsjef oppvekst- og kultur.
Indre fosen: Hilde Anhanger Karlsen, helse- og omsorgssjef.

Stormöte i Steinkjer.
Augusti 2017.

SAMMA FÖRUTSÄTTNINGAR GÄLLER FÖR ALLA HÅLLBARA FÖRETAG

BizMaker, Västernorrlands regionala företagsinkubator, arbetar i dag primärt med idéer som siktar på att nå internationell marknad, har hög innovationshöjd och en skalbar affärsmodell. Projekt ReSeNS gav oss möjlighet att utforska hur våra metoder kan hjälpa och stödja sociala företag och samhällsentreprenörer som vanligtvis inte ingår i vår målgrupp.

Under projekttiden har vi kommit till insikten om att affärsutvecklingsprocessen är densamma och lika central i vinstdrivande företag som i sociala företag. Det handlar om förmågan att möta kundbehoven på ett lönsamt sätt för att bygga ett hållbart företag. Det är också spännande att se hur en grupp entreprenörer från olika branscher och bakgrunder inspirerar och stöttar varandra i våra miljöer. Positiva synergieffekter kan på detta sätt uppnås när den gemensamma nämnaren är viljan att skapa och förändra.

JUST NU ser vi många satsningar som görs från nationellt håll på socialt entreprenörskap vilket visar att vi är på väg in i ett skifte när det gäller inkubatorers arbete med att stötta nya företag och innovationer. Regeringen har till exempel tagit fram en ny strategi för att främja sociala företag vilket visar på den viktiga roll sociala företag och samhälls-

entreprenörer kan spela för att lösa samhällsproblem som det privata och offentliga har svårt att möta.

BIZMAKER stöttar innovatörer, entreprenörer och företagare i deras affärsutveckling mot ökad tillväxt. BizMakers inkubatorverksamhet är ett affärsområde inom Åkroken Science Park och driver bland annat det stora strukturfondsprojektet VINK (Västernorrlands Inkubator) 2016–2018. Sedan början av 2016 är BizMaker även projektpartner i projekt ReSeNS. bizmaker.se

BÆREKRAFTIGE MULIGHETER

Utviklingsstøtte er påkrevet også for sosiale entreprenører. Men kanskje bør ”rugekassen” være litt annerledes for sosiale virksomheter?

– For Leiv Eiriksson Rådgivning og Analyse (LERA) har ReSeNS vært både lærerikt, nyttig og nettverksbyggende, sier seniorrådgiver Bjørn Bratt.

– Vi har vært med helt fra starten av ReSeNS prosjektet og har bistått med rådgiving for de underliggende prosjektene. Da vi kom inn i prosjektet var vi en tradisjonell rådgivningsvirksomhet for kommersielle etablerere, sier Bratt. Selv om mye er likt, har vi skjønnet mye mer om dette med å ha ”flere bunnlinjer”, at det skjer verdiskaping på flere nivå.

ØKONOMI NØDVENDIG – For de som har utelukkende samfunnsgagnlige målsettinger, må vi minne på at alle bedrifter har en «økonomi» uansett hvor ideelle og samfunnsgagnlige de er, sier Bratt. For virksomheter som har forstått og akseptert de økonomiske realiteter er utfordringene å finne bærekraftige forretningsmodeller, ofte for virksomhet som ikke har noe ”marked” i tradisjonelle forstand.

Andre ganger er økonomisk virksomhet et middel til den sosiale aktiviteten. For eksempel kan rehabilitering, inkludering og hindre marginalisering skje gjennom å drive butikk eller delta i arbeidslivet.

FLERE BUNNLINJER – Flere bunnlinjer gjør det egentlig vanskeligere å utvikle gode forretningsmodeller, sier Bratt. For det dreier seg om forretningsmodeller dette også. Å få til bærekraftige virksomheter blir enda

mer krevde nå de ikke-økonomiske aspektene er drivkreftene, men at man samtidig trenger penger – finansiering – for å betale regningene.

– I alle tilfellene er forretningsmodellen nøkkelen, sier Bratt. Den største forskjellen på samfunnsentreprenørskap og kommersielt entreprenørskap er at overskudd for eier (utbytte) ikke er hovedmålet. Men økonomisk bærekraft er en forutsetning for å realisere de sosiale målene. Derfor er tradisjonell forretningsutvikling en viktig komponent oppi dette.

NETTVERK Når det gjelder nettverk har det mange fasetter. Men viktigst er kanskje det å bli kjent med og utvikle ideer og tanker sammen med de andre rådgiverne i prosjektet både i Norge og Sverige. Vi har også utviklet nye verktøy og metoder i samarbeid med våre kolleger på svensk side. Disse er nyttig i det daglige arbeidet med prosjektene – og er noe vi tar i bruk på andre arenaer også.

”DOING LEARNING DIFFERENTLY” – Uten at vi har konkretisert noe er det potensielle muligheter for å etablere en slags skole eller sentral for samfunnsentreprenører, sier Bratt.

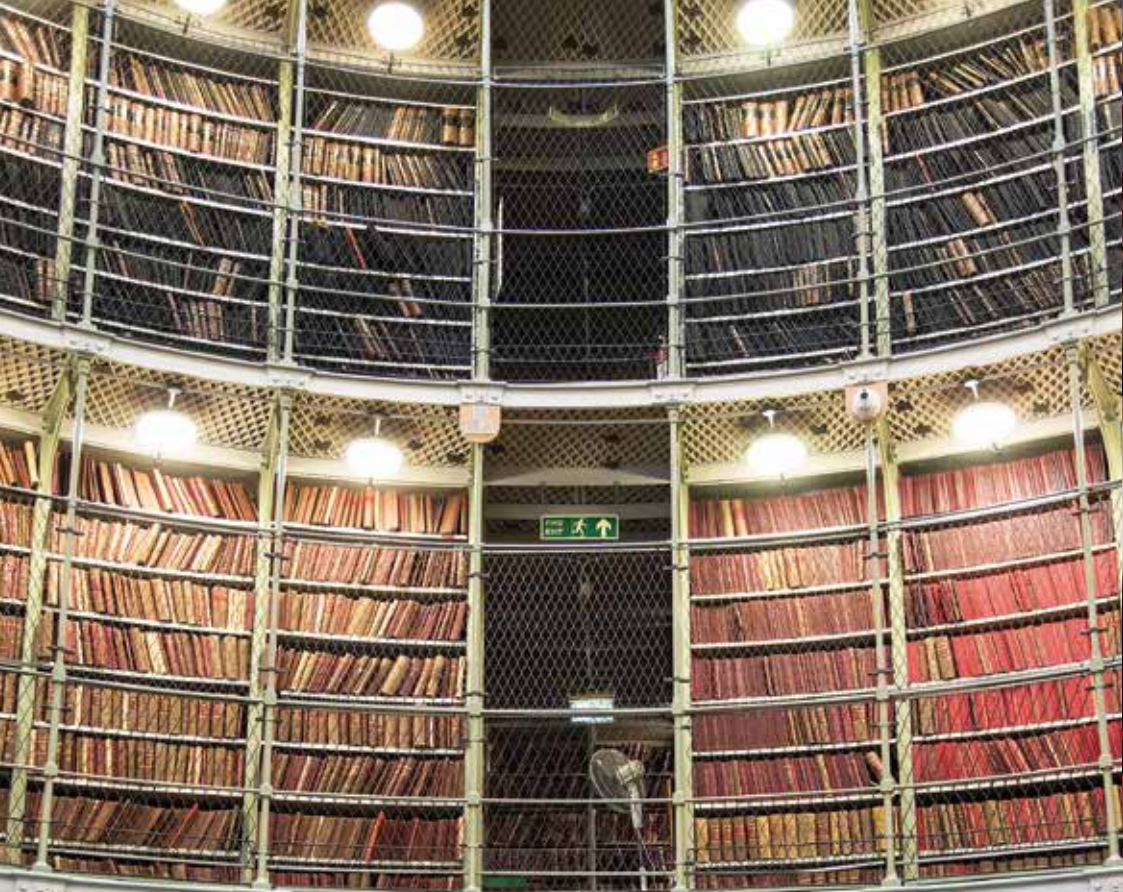
Studieturen til Skottland viste flere eksempler på at strukturerte, langsiktige og alternative opplegg har bærekraft.

LERA har kompetanse fra både folkeuniversitet og akademiske universiteter, som kan kombineres med bedriftskunnskap, til noe potent. ”Doing learning differently” var mantraet til den skotske skolen, gjerne i kombinasjon med digitale løsninger.

Inspirationsresa
till Skottland.
Mars 2018.

Stormöte på
Copperhill i Åre.
December 2017.

FÖRETAG
/BEDRIFTER
OG PROSJEKTER

”Det är viktigt att ha kul tillsammans”

EVO Återvinningspartner återför människor till arbetsmarknaden genom individuella målplaner. Företagets verkstad i Härnösand är en viktig språngbräda för människor som hamnat i utanförskap.

– Alla kan nånting. Vi försöker skapa en arena dit alla är välkomna för att göra det man kan och klarar av efter sin förmåga. Alla har olika lång väg så arbetsuppgifterna skraddarsys efter varje person och efter dagsformen, säger Ingela Westling som driver verksamheten tillsammans med sin man Uno.

Hit kommer dagligen personer från kommunens omsorgsverksamhet och arbetslivsenhet samt från arbetsförmedlingen. Det gemensamma för alla är behovet av arbetsträning.

Demontering, sortering och återvinning av olika elektronikprodukter är basen i verksamheten.

Både Ingela och hennes man har själv erfarenhet av utanförskap. Uno fick en stroke för åtta år sedan, Ingela blev utbränd.

– Vi fick själva skapa en verksamhet som passade oss och insåg snart att det finns ett stort behov av den här typen av arbetsplatser. Alla som kommer till oss får en individuell målplan. Hit kommer människor från alla delar av samhället som vill bryta utanförskapet.

Ingela Westling påpekar vikten av att lyfta fram det positiva hos varje individ.

– Det är också viktigt att ha kul tillsammans. Vi försöker ta dagen som den kommer och stötta varandra. Alla ska delta och dela på det som ska göras, säger Ingela Westling.

Verksamheten är dock hotad sedan arbetsförmedlingen valt att inte längre samarbeta med EVO.

– Vi för diskussioner med arbetsförmedlingen och våra andra uppdragsgivare, omsorgen och arbetslivsenheten, för att se hur och om verksamheten kan drivas vidare, säger Ingela Westling.

FOTNOT: Sedan detta skrevs har de anställda varslats om uppsägning. Arbetsförmedlingen ville inte längre anlita företaget på grund av att de haft skulder fastän skulderna är betalda.

EVO Återvinningspartner i Härnösand är ett socialt företag som arbetar med destruktion och återvinning av elektronik. Antalet anställda handledare: 3. Under 2017 fick 47 personer arbetsträning. Av dessa gick mer än var fjärde vidare till ett jobb eller studier.

Kontaktperson:

Ingela Westling,
ingela.westling@evoapa.com,
070-242 47 14

"Gir liv mening og retning"

Maurtuva Vekstgård har tilhold i ei ærverdig trønderlån som i dag brukes som ramme for ulike velferdstilbud.

– Vi tilbyr trivselstreff og er i ferd med å utvikle et overnattingstilbud for familier som har personer i en tidlig fase av demenssykdommen i sin kjerne, sier sykepleier og faglig leder Ida Stene Tangstad. Overnattingstilbudet har både en aktiviseringsdimensjon, avlastingsfunksjon og et kunnskaps- og bevisstgjøringsaspekt.

UTFYLLER KOMMUNENES TILBUD

– Maurtuva Vekstgård utfyller kommunale tilbud og spiller på lag med kommunene, sier daglig leder Kjerstin Heggdal Grimstad. Vi ønsker å være med og bidra til utvikling på områdene vi jobber innenfor. Overnattingstilbudet vi lager har klare innovative elementer når det gjelder arbeidsmetodikk, pårørende-involvering og inkludering av nærnettverket.

TING TAR TID

– Vi har et godt forhold til hjemkommunen vår Inderøy. Det at kommunen har vært med oss i utviklingen gjennom langsiktige avtaler er en suksessfaktorene, sier Grimstad. Men vi opplever likevel at ting tar tid. Av og til er innovasjoner så annerledes at de forstyrrer den ek-

sisterende tenkingen, og da er det mye som må på plass av rutiner og regelverk også for kommunene.

KOMPETANSE

Demensomsorg handler mye om gode verdier og holdninger.

– Men vi ser også at det å ha, eller knytte til oss, kompetanse er viktig, sier Tangstad. Både fagkompetanse, men også utviklingskompetanse og -kapasitet gjennom forskning.

I 2015 fikk Maurtuva Vekstgård Nasjonalforeningen for folkehelsen Nord-Trøndelag sin demenspris.

– Vi ønsker fortsatt å være en spydspiss i utviklingen av gode og framtidsrettede velferdstilbud, sier Grimstad. Det lykkes vi best med i tett samarbeid både med kommuner, eksterne fag- og forskningsmiljøer og frivilligheten på Inderøya og fylket for øvrig.

MAURTUVA VEKSTGÅRD AS, INDERØY KOMMUNE

Etablert: 2011

Antall ansatte: 3

Beskrivelse: På Maurtuva Vekstgård har tilbud til personer med demens, bistå foreldre med å mestre foreldrerollen og gir mennesker utviklingsmuligheter – med faglig profesjonalitet og lokaler med hjemmelige atmosfære.

Kontaktinformasjon:
maurtuva.org

"Från praktik till fast jobb"

IVK bygger sin verksamhet utifrån mottot "se hela människan" i kombination med en stor portion socialt umgänge. Naturligtvis ingår hjärta, värme och ett stort engagemang i framgångsreceptet som utgår från att alla människor är lika mycket värda och ska behandlas därefter.

– Arbetsmetoden bygger på att vi skapar ett positivt hjul och bryter mönster. Det sociala umgänget och trivseln tillsammans med andra arbetskamrater har visat sig vara en mycket bra grund för fortsatt utveckling. Att öka sitt nätverk och knyta nya kontakter, vilket vi av erfarenhet vet är i många fall direkt avgörande för ett nytt jobb, och ett nytt liv, säger Åsa Edman.

I dag är hon vd för IVK, men började som deltagare 2009 med att digitalisera material från hembygdsgårdar i Nolaskogs innan hon gick över till en anställning som ansvarig för all kioskverksamhet.

– Strategin är att ge alla människor möjligheten att komma vidare, oavsett bakgrund eller vilka andra stenar man burit med i sitt bagage. Oavsett ålder eller kön så är IVK:s roll att stötta varje enskild individ och tillsammans försöka hitta nya utvecklingsvägar och samt att odla en individuell växtkraft hos varje deltagare.

I skrivande stund har IVK hjälp 182 personer till fasta jobb!

– Vi är övertygade om att våra grundstenar är huvudskälet till det mycket goda resultatet, säger Åsa Edman och påpekar att en framgångsfaktor är att ha bra samarbete med näringslivet, allmänheten, arbetsförmedling och kommun.

– Vi försöker hela tiden inspirera människor att det är bättre att komma ut i en god social gemenskap och få använda sig av alla fantastiska kunskaper som varje individ har. För att kunna hitta nya vägar till ett arbete.

IVK är en förkortning av Individuell Växtkraft och startade som ett EU-projekt som nu drivs vidare i bolagsform. IVK bedriver verksamhet inom åtta olika områden: kiosker och bageri, bygg och renovering, lokalvård och vaktmästeri, flyttjänster, skog och skogsvård, bilverkstad, digitalisering, arbetsrehabilitering och arbetsträning. Antalet anställda är 13 och antalet deltagare cirka 18.

Kontakt: Åsa Edman,
asa@ivk.nu, 070-244 13 43

"Det händer i Nätradalen"

Nätradalen i Höga kusten är under stark utveckling och det händer mycket i området för närvarande. Ett 20-tal intressenter har tillsammans drivit en förstudie kring socialt entreprenörskap och socialt företagande och tittat på möjligheterna att skapa ett socialt företag för att fortsätta utveckla bygden.

– Grundpelaren har varit att för att Nätradalen ska fortsätta att utvecklas som bygd att besöka, verka i och bosätta sig i, så ska alla inkluderas. Målet är att ge ökade möjligheter för långtidssjukskrivna, långtidsarbetslösa och nyanlända att komma in på arbetsmarknaden, berättar Tommy Thelin från Nätra Hembygdsförening, en av de drivande aktörerna bakom studien.

Det har även arrangerats tre offentliga träffar där föreningar och privatpersoner bjudits in och där totalt ett 30-tal personer har deltagit i diskussionerna och kommit med förslag och synpunkter.

Tommy Thelin konstaterar att det finns stort intresse av frågan. Enkäter, som företag och föreningar svarat på, har även visat att de har många olika slags arbetsuppgifter som kan utföras via ett socialt företag.

– Det finns stort behov av ett socialt företag i Nätradalen och många människor som borde kunna få sysselsättning i en sådan verksamhet. Nu gäller det att

vi kan intressera företag, föreningar och privatpersoner för ett gemensamt krafttag kring att starta företaget, säger han.

När slutrapporten redovisades deltog 26 personer, vilket visar på det stora intresset i och det finns redan några intressenter som vill med. Nästa steg blir att bjuda in till en första träff ytterligare för att förbereda starten av ett socialt företag.

I NÄTRADALEN har ett 20-tal intressenter genomfört en förstudie med förhoppning och målsättning att ett socialt företag kan startas i bygden under 2018.

”Långsiktighet är viktigt”

Kvinnotrappan i Kramfors är en väg ut för utrikesfödda kvinnor med låg utbildningsnivå som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Det var när en grupp kvinnor från Eritrea gick en 40 veckors kurs i livsmedelstillverkning, svenska och entreprenörskap på Nordviksskolan som föreningen Kvinnotrappan bildades. Först som ett skolföretag men när en restaurang i Kramfors blev till salu blev kvinnorna företagare.

– Bland våra utmaningar fanns språket, de flesta av kvinnorna har ingen eller mycket liten skolgång och pratar mycket lite svenska, berättar Sara Friberg.

Hon var projektledare för projektet med kvinnorna och blev sedan ekonomichef för det kooperativ som bildades och som tog över restaurangen.

Verksamheten på restaurang Vallen utökades från lunchservering till att även innefatta kafé och catering. Restaurangen blev också en arbetsträningsarena med fokus på nyanlända lågutbildade kvinnor.

– Efter ett halvårs arbetsträning fick elva av deltagarna anställning på halvtid.

Svårigheten med att långsiktigt säkerställa ekonomin har dock hela tiden varit svår. Sara Friberg har ända sedan starten efterlyst ett samarbetsavtal med Kramfors kommun. Tyvärr fick Kvinnotrappan begära sig själv i

konkurs, bara knappt ett år efter man öppnade restaurangen i Kramfors.

– En sån här verksamhet kan inte vara en isolerad ö. Att ha långsiktiga avtal med exempelvis kommunen är viktigt, och det har vi tyvärr inte fått till. Kommunen har inte förstått hur de kan samarbeta med ett arbetsintegrerat socialt företag och vilka vinster som det ger.

Kvinnotrappan har fått mycket uppmärksamhet och i flera sammanhang lyfts fram som ett bra exempel på hur man kan jobba med en målgrupp som har ingen eller mycket kort skolgång och dåliga kunskaper i svenska.

– En lärdom är att den här målgruppen, nyanlända lågutbildade kvinnor, kräver mycket engagemang och tid. Kvinnorna har utvecklats mycket under den här tiden och det finns ett stort behov av kökspersonal, jobb som många av dem skulle klara av. Vi försöker hjälpa dem ut i arbetslivet, säger Sara Friberg.

KVINNOTRAPPAN

Lokalisering: Kramfors

Startår: 2016

"ASF-företagen är en viktig del av Sundsvall"

Den gemensamma affärsidén är att skapa arbete för människor som står långt ifrån arbetsmarknaden. Och tillsammans kan de 13 företagen i ASF Sundsvall lyfta fram fördelarna med arbetsintegrerade sociala företag.

– Vi vill att den offentliga sektorn ska få upp ögonen för ASF-företagen och den tillgång som vi utgör, säger Marica L Henriksson som driver Friskhuset i Sundsvall och som samordnar ASF-företagen i Sundsvall.

Tanken med nätverket är också att lära av varandra.

– Ett gemensamt problem för oss är att förutsättningarna ändras hela tiden när arbetsmarknadspolitiken eller reglerna ändras. Vi kan sällan räkna med några långsiktiga spelregler, säger Marica L Henriksson.

Bland ASF-företagen i Sundsvall finns en stor mångfald. Här ryms allt från konferensverksamhet och butiker till hushållsnära tjänster och återvinning.

– Vi knyter ihop entreprenörskap och marknadens behov av varor och tjänster med människors behov av arbete och samhällets behov av arbetsträning och rehabilitering.

Företagen kompletterar också varandra då de arbetar mot lite olika målgrupper. Det kan vara människor med psykiska eller fysiska funktionsnedsättningar, före detta kriminella eller människor med drogproblematik.

– Tillsammans tar vi steg mot social hållbarhet. Alla kan hamna i utanförskap. Men att kunna vända livsberättelser och få möjlighet att få jobba hundra procent av vår förmåga skapar trygghet och gör att vi trivs.

ASF Sundsvall sysselsätter cirka 160 personer vilket gör kommunen till den fjärde största i landet när det gäller ASF per capita.

– Här finns många drivande människor som vill göra skillnad, konstaterar Marica L Henriksson.

ASF I SUNDSVALL består för närvarande av 13 företag som tillsammans sysselsätter cirka 160 personer.

- Arbetsgivarbyrån
- Friskhuset Mitt
- Humanistiskt Kapital (HK)
- Kriminellas Revansch i Samhället (KRIS)
- Lavinen
- Ljusta Aktivitets Center (LAC)
- MJK Trading
- Samhällabyggarna
- Sluss Livslust
- Team Heffners
- Teckenspråkscentrum (TSC)
- Villa vägen Ut! Revansch

Kontakt: Marica L Henriksson,
info@friskhuset.se,
070-345 38 70

"Stair skapar mötesplatser"

Öppenhet präglar verksamheten på Stair i Sundsvall.

– Vi har ett ansvar och en möjlighet att släppa in människor och försöker hitta lösningar om det handlar om en 14-åring som har behov av prao eller att hjälpa människor som står långt ifrån arbetsmarknaden med praktik och arbetsträning, säger Anna Frisk.

Hon är en av fyra delägare i Stair som driver restaurang- och kaféverksamhet på flera platser i Sundsvall. Företaget har också en omfattande konferens- och cateringverksamhet.

– Vi försöker behandla alla lika. Alla behövs och kan göra nytta utifrån sina förutsättningar.

Anna Frisk påpekar vikten av att ha ett öppet tänk.

– Jag vet inte hur du kan berika mig och tvärtom om vi inte vågar ta ut svängarna och släppa in nya människor. Sedan är det inte alla som fungerar hos oss men då brukar det ofta lösa sig på något annat sätt även för dem.

Stair har funnits i drygt två år och startade med att öppna ett coffice i centrala Sundsvall – en plats för både fika, möten och jobb.

– Vi ville skapa en skön men ändå affärsmässig miljö där företagare kan mötas. Och det vi gör, egentligen,

hela tiden är just att skapa mötesplatser. Sedan är det så att kaffe, mat och fika är viktiga ingredienser för att skapa justa möten.

Verksamheten bygger också på ett hållbarhetstänk där man använder närproducerade och ekologiska råvaror samt arbetar utifrån zero waste, det vill säga att minimera avfallet.

STAIR i Sundsvall har fyra delägare och driver kafé, restaurang- och cateringverksamhet på Kulturmagasinet, Tonhallen, Stair Coffice och Café Tunet på Alnö. Antalet anställda är 6 plus extra personal.

Kontakt: Anna Frisk,
info@staircoffice.se,
070-577 70 43

”Skrot blir personlig utvikling”

ReOdor er et kreativt gjenbrukssenter som skaper personlig utvikling gjennom samarbeid og nysgjerrighet.

ReOdors forretningside er å skape personlig utvikling gjennom deltakernes egen kunnskap og læring i lag med andre. Verdiskapingen skjer gjennom utvikling i gruppeprosesser, integrering, barnehageaktiviteter og sysselsettingstiltak for ungdommer.

Fundamentet for personlig utvikling er Reggio Emilia filosofien. At man lærer og utvikler seg gjennom å konstruere sin egen kunnskap i samhandling med andre og omgivelsene. Arbeidsmåten er å la deltakernes ideer, interesser, tanker og nysgjerrighet vise vei for læring.

Samfunnsnyttene er samskaping, sosial trygghet, kreativ kunstnerisk utfoldelse, gjenbruk, inkludering og arbeidstrening, men også økt bevissthet om miljø.

SØPPEL OG SKROT ReOdor skaffer til veie ”søppel og skrot” som brukes og gjenbrukes i de aktiviteter som utgjør produktene. Både anskaffelsen og klargjøring av gjenbruksmaterialene, og etterbruken, er en del av verdiskapingen. Innholdet i de ulike tilbudene skreddersys til den aktuelle kunden og inneholder en organisert blanding av lek, kunnskap og kreativitet.

– Vi ønsker å formidle en positiv holdning og levemåte hvor ”verdiløst søppel” kan forvandles til noe vakkert, fascinerende og meningsfylt, sier Anne Kathrine Oxaal.

SAMARBEID ReOdor startet i 2012, og har siden oppstarten hatt avtaler med lokale barnehager som bruker tilbudet. I tillegg ønsker man å utvikle aktivitetstilbud til kurs, konferanser og møter. ReOdor er en del av vekstbedriften Flyndra AS når det gjelder integrerings- og kvalifiseringstilbudene.

SAMBOER MED FLYNDRA ReOdor er en del av vekstbedriften Flyndra AS, som er et kommunalt aksjeselskap eid av Inderøy kommune og lokalisert på Straumen. Vekstbedriften driver blant annet gave- og motebutikk, lysverksted, bakeri og kafé. I tillegg tilbys vaktmestertjenester og vedlikehold av uteareal/park.

REODOR - KREATIVT GJENBRUK, (FLYNDRA AS), INDERØY KOMMUNE

Etablert: 2012

2 personer arbeider direkte med prosjektet
20–25 personer er hver uke involvert i en eller flere prosesser i prosjektet

Beskrivelse: Prosjektet ReOdor startet i 2012 og er en del av vekstbedriften Flyndra AS. Målet er å bli en regional arena for grønn innovasjon og kreativitet og bidra til økt bevissthet om miljø og forbruk for alle aldersgrupper.

Kontaktinformasjon:

<https://flyndra.no/tjenester/reodor-kreativt-gjenbruk/>

"På Yalla Östersund kan alla!"

Med många skratt och kindpussar får Yalla Östersund verksamheten att fungera. Dessa damer har så mycket kraft och kunskap och svensk arbetsmarknad har verkligen inte råd att inte släppa in dem. Samtidigt är det en personlig tragedi varje gång en människa inte får möjlighet att vara en aktiv samhällsmedborgare.

Yalla Östersund är ett arbetsintegrerande socialt företag som drivs som ett kooperativ. Målgruppen är utlandsfödda kvinnor som i sitt hemland inte haft möjlighet till utbildning eller förvärsarbete.

– Jag är så himla noga med att alltid trycka på ordet förvärsarbete. För nog har dessa kvinnor arbetat hela sina liv. Många av dem har varit självhushållare och ibland varken haft tillgång till rinnande vatten eller el. De har haft många barn och ofta varit ensamt ansvariga för skötsel av barn och hushåll.

När de kommer till Sverige så är deras kunskaper och erfarenheter inget värd på svensk arbetsmarknad. De förväntas vara ute och förvärsarbete och lämna barn på förskola eller skola och fritids. Många gånger blir det också en kulturell krock där mannen behöver ta ett större ansvar för att få ihop vardagen.

Vi möts i köket. I matlagningen finns ett gemensamt språk bortom de nya orden och damerna vågar ta plats.

Vi erbjuder mat och mathantverk där vi tar fram det bästa från deras kök och kultur och blandar med det svenska. Falafel på gula ärtor och bolani på lokalproducerat mjöl malt på kvarnen tre mil bort.

För Yalla Östersund är miljötanket viktigt. De använder ekologiska och närproducerade varor. Tar tillvara det naturen kan ge och förädlar produkterna. Övertygelsen om att integration börjar i vardagen genomsyrar allt i företaget.

Varje kvinna som får en anställning i Yalla Östersund är en människa i gemenskap. Du finns i ett sammanhang som inte är din närmaste familj. Där du deltar i det svenska samhället, pratar svenska och betalar skatt. Du lever verkligen ditt liv i det nya hemlandet och inte bara överlever.

YALLA ÖSTERSUND är ett arbetsintegrerande socialt företag. Vi är en ekonomisk förening som drivs i kooperativ form.

Vi driver ett kafé och restaurang i ABF:s lokaler i Östersund samt erbjuder catering och städtjänster. Vi tar även emot praktikanter och är en mötesplats för samtal och kunskapsutbyte.

Vi har två anställda men skulle behöva vara minst sex.

Med förebilden YallaTrappan i Malmö valde ABF Jämtland Härjedalen att våren 2017 anställa en verksamhetsledare för att starta och utveckla Yalla Östersund.

”Ildsjeler må også lade batteriet”

Ildsjeler er en viktig ressurs, men de brenner ut. Derfor må de lades og inspireres til å jobbe smartere.

Personer som ivrer og begeistrer er viktige ressurser. Men de fleste har en begrenset holdbarhet. Derfor må ildsjelene fylles på med energi. Mange lokalsamfunn og organisasjoner er avhengig av folk som er annerledestenkere med entusiasme og engasjement. Ildsjeler lever for noe annet og større enn seg selv.

– Basert på erfaringene fra Norsk Revyfestival i Høylandet kommune vet vi at det røyner på å være frivillig og ildsjel, sier initiativtaker Anita Østby. Norsk Revyfestival på Høylandet har holdt på i mer enn 30 år og har mer enn 600 frivillige. Og vi erfarer at det blir mer og mer krevende å få tak i frivillige.

FRIVILLIGHETSØKONOMI – Med utgangspunkt i en mulighetsstudie utført av SINTEF har vi arbeidet med hva som må til for å lade ildsjeler, forteller Tom Åge Myhren. Vi forsøker å etablere et senter for frivillighetsøkonomi – og økonomi er pr. definisjon å forvalte knappe ressurser. Mye handler om samskaping, og om å ”stille seg i veien” for ressurser.

Prosjektet har hatt utallige møter med sivilsamfunnet i ulike betydninger.

– Vi er i ferd med å bygge kompetanse om hva som er viktig påfyll for frivillige og ildsjeler, og utvikle et senter som bygger og deler ildsjelkompetanse, sier Myhren. Gi med rausket, utvikle evnen og viljen til å få (ta imot) og ferdighet i dialog og tilbakemelding er noen av nøkkelkomponentene.

LIV LAGA? – Vi tror ideen er liv laga og er i ferd med å ferdigstille en forretningsmodell, sier Myhren. Vi har inngått avtaler med flere interesserte pilotkommuner og er på randen til å skru på laderne.

Vi har møtt veldig mye forståelse og velvilje underveis. Blant annet har Nord-Trøndelag fylkeskommune støtte oss i arbeidet. Nå gjenstår det å gå fra en ”god ide” til en bærekraftig virksomhet som kan ruller ut i stor skala.

LADESTASJON FOR ILDSJELER

Restart 2017 (men vært arbeidet med i flere år)
To personer arbeidet i prosjektet

Beskrivelse: Med utgangspunkt i Stiftelsen Norsk Revyfaglig Senter har man utviklet en forretningsmodell for å arbeide med frivillighet og ildsjel-kompetanse som ressurs i samfunnet og skissert faglige og sosiale arena for bærekraftig frivillighet.

Kontaktinformasjon:

//revy.no/norskrevy/

ReSeNS-rådgiver:

Bjørn Bratt, LEN/LERA

"FIRE - Ett skritt videre!"

Grasrotbevegelsen FIRE har etablert sin fjerde avdeling, i Stjørdal.

FIRE er et aktivitetstilbud til tidligere rusmisbrukere, men også andre, som trenger et trygt fritidsmiljø. Aktivitetene er sportslig basert, men det sosiale felleskapet en del av pakken, derfor er noe av prinsippet "smått og godt". Aktivitetene drives av Stiftelsen Ett Skritt Videre.

NY AVDELING I Stjørdal har man i løpet av det siste året skrittvis bygd opp en FIRE-avdeling, som etter hvert fungerer godt. I dag teller gruppen 15 medlemmer.

– Alle våre aktiviteter skapes på grunnlag av et ønske fra medlemmer, sier en av gründerne Wenche Slemmelid-Olsen.

FIRE legger stor vekt på å utvikle tilbudene nedenfra og opp, som en grasrotbevegelse. På den måte utvikles drivkreftene i målgruppen gjennom at de blir medlemmer og medaktører i etablering og drift. Fellesnevneren for alle FIRE-medlemmer er ønsket om endring og personlig utvikling – og å komme seg ett skritt videre.

– Modellen er interessant, sier Karl-Johan Johansen, NTNU og rådgiver i ReSeNS. Den har et litt annen samspillslogikk enn mange andre sosiale entreprenører. Medlemmene er i større grad direkte pre-

missgivere. Det er noe veridfullt her som vi trenger å forstå bedre.

FIRE AVDELINGER Stiftelsen Ett Skritt Videre har FIRE-avdelinger i Kristiansund, Molde, Stjørdal og Trondheim. Det er over 500 deltagere med på aktivitetene i løpet av et år. Helsedirektoratet, NAV, Gjensidigestiftelsen og EXTRA-stiftelse er på ulike måter med og finansierer opplegget.

FIRE STIFTELSEN **Ett Skritt Videre, Trondheim** **Etablert:** 2002

Fem personer arbeider i stiftelsen. 500 personer i året deltar i FIRE-aktiviteter

Beskrivelse: FIRE Stiftelsen Ett Skritt Videre er et tilbud om et sosialt og sportslig tilbud til tidligere rusmisbrukere og andre som ønsker et trygt miljø.

Kontaktinformasjon:
ettskrittvidere.no

"Man får vara som man är"

Företaget startades efter en utbildning i socialt företagande som Coompanion Jämtland höll i. Vi inledde då ett samarbete med Krokoms Pastorat som sökte någon som kunde driva kaféet i nya Krokoms kyrka. Café Fristad var den första verksamhetsgrenen och vi började med lite enklare servering som toast och våfflor. I dag serverar kaféet lunch tre dagar i veckan, sköter bokning av konferenser i fina lokaler och tar också cateringuppdrag.

Det är viktigt att de som arbetar och arbetstränar hos oss är med och bestämmer om både sin egen och företagets utveckling. Företaget startades och drivs av människor som av olika anledningar själva varit arbetslösa under lång tid. Vi har alla varit långtidsarbetslösa. Det gör att vi förstår vad utanförskap kan innebära för en människa. Vi tror att inflytande och medbestämmande är en nyckel till en lyckad väg tillbaka till välmående och delaktighet i samhället. Vi förväntar oss att varje människa har kapacitet att arbeta 100 procent av sin egen förmåga.

Affärsutveckling är enormt viktigt för att vi ska kunna erbjuda fler samma chans, så vi lägger mycket krut på det. Affärsutveckling för oss innebär att vi tar tillvara de kompetenser som följer med varje individ in i företaget och utvecklar nya tjänster utifrån det. För

oss är det en bra strategi och det stärker människors självkänsla när de får göra saker de redan kan och är bra på. Ett exempel på det är att vi säljer lokalvård och ett annat som startar nu till hösten 2018 är hunddagis som efterfrågas av en privat marknad.

När människor får makt över sin egen försörjning och får utvecklas i sin egen takt, mår de också bra och kan ge mer till företaget.

”Det är det bästa som hänt mig, där är det tydlighet och struktur och man får vara som man är.”

FRISTAD ENTREPRENAD EKONOMISK FÖRENING

Ort: Krokoms

Startade: 2013

Antal anställda: 3

Verksamhetsbeskrivning:

Fristad Entreprenad är ett arbetsintegrerande socialt företag, vars huvudsyfte är att skapa arbetstillfällen för långtidsarbetslösa. Fristads verksamhetsområden är lunchservering, kaféverksamhet, lokalvård och arbetsträning.

”I arbeid så raskt som mulig”

okal vekstbedrift og etablert metode ga fart i arbeidet med å integrere flyktninger.

– Vi har en veldig praktisk innretning på arbeidet med å få kommunens flyktninger ut i vanlig arbeid så raskt som mulig, sier prosjektleder Jacky Neeraas, i vekstbedriften NORIS AS. Vi bruker en tilpasset variant av metoden Supported Employment, med tett oppfølging av deltagerne i hele prosessen.

Vi har regelmessige samlinger hvor en fast gruppe på åtte personer deltar. Her står demokratiet i førersetet. Alle må delta og arbeide aktivt med prosjektene.

FORLØSER ENERGI – Det gjelder å forløse energi, sier Neeraas. Da kommer lysta og motivasjonen. Tidligere praktiserte vi et mer ”teoretisk” opplegg, hvor det ble for mye om å arbeide og arbeidslivet.

Det arbeides med flere forretningsideer som har i seg blant annet baking, servering og søm og hvor deltagere kan bruke kompetanse de har med seg fra sine hjemland.

– Et viktige suksesskriterium er at vi har klart å bruke ledig kapasitet på infrastruktur i vekstbedriften: bakeri, kafe, systue – til å forløse ideene, forteller Neeraas.

TREG START Kommunene strevde i starten med å finne tid og plass til prosjektet. Delvis var prosjektet dårlig

forankret i oppstarten, i tillegg har en pågående kommunesammenslåingsprosess tatt mye fokus.

– Ved å la en lokal vekstbedrift være operatør for prosjektet fikk vi retning på arbeidet, sier helse og oppvekstsjef Hilde Karlsen, Indre Fosen kommune.

Prosjektet er et samarbeid mellom frivilligheten, næringslivet, vekstbedriften og kommunene. Utfordringen nå er skaffe ressurser for å sette trøkk på arbeidet. Ei samling i måneden blir for lite.

IKKE BARE FLYKTNINGER – Framover ser vi for oss å ta i bruk metodikken for alle typer innvandrere – og sette sammen gruppene med folk som har ulike bakgrunner og grunner for å delta, sier Neeraas.

Ei av samlingene i ReSeNS-prosjektet ga viktig inspirasjon, og var direkte forløsende, for å ta det nødvendige grepene.

INDRE FOSEN KOMMUNE/NORIS AS

Etablert: 2011

Tre personer involvert i prosjektet

Beskrivelse: Opprinnelig tenkt som en regionalt prosjekt, med Rissa kommune som pilotkommune. Regionale prosesser gjorde at prosjektet ble satt på vent. Fra 2016 har NORIS AS prosjektansvaret og prøver ut Supported Employment som metode i integrering av flyktninger.

Kontaktinformasjon:

<https://www.noris-as.no/>

"Visar verkligheten med personliga berättelser"

Visa verkligheten vill skapa en plattform för berättelser som annars inte syns. Genom att samla musiker, författare, tecknare och konstnärer vill upphovspersonen Tina Wilhelmsson skildra människors egna berättelser och vardag.

– Det är som att öppna dörren och kliva rakt in i personens liv. Känna igen sig, lära sig något och förstå mer av människans komplexitet i all sin enkelhet, säger hon.

Upprinnelsen till idén fick Tina Wilhelmsson när hon bestämde sig för att lyfta fram kvinnorna inom industrin. Det blev en serie visor som byggde på ett antal kvinnor som jobbat i industrin från 1940-talet och framåt. Bortglömda berättelser som blev den första delen i Visa verkligheten.

Del två i arbetet handlar om hbtq-personer och bygger på ett antal personer och deras egna berättelser. Resultatet blir visor, men också noveller, serier och smycken. Till del ett görs även en staty.

– Vi använder oss av folklig berättarform för att spegla verkligheten och visa mer mångfald och fler perspektiv. Texterna kommer till utifrån personernas egen vilja att berätta, säger Tina Wilhelmsson.

Syftet är att bredda perspektivet och visa nya och kanske okända delar av verkligheten.

– Vi skapar en plattform för berättelser som annars inte syns. För att öka kunskap och därmed minska avstånd och i förlängningen minska hat och hot. Visa verkligheten är öppet för alla kulturformer och det är bara fantasin som sätter gränser för vad Visa verkligheten ska utvecklas till framöver, säger Tina Wilhelmsson.

VISA VERKLIGHETEN

BESTÅR AV:

Artist, upphovsperson och textförfattare:

Tina Wilhelmsson

Musik och producent:

Niclas Gustafsson

Serietecknare: Viktor Engholm

Novellförfattare:

Maria Marre Gustafsson

Smyckesdesigner:

Ulrika Martinsdotter

Statymakare: Emma Kruse

Layout: Caroline Forsberg

"En hälsocentral för alla!"

Personal på hälsocentralen i Offerdal bestämde sig 1991 för att driva verksamheten i egen regi efter att det genomförts såväl besparingar som reformer från kommun och landsting. Samtlig personal gick samman och startade personalkooperativet 1992. Verksamheten drevs så fram till 2010 med goda resultat och blev känt för sitt bemötande, kvalitet och tillgänglighet.

Hälsoval Region Jämtland/Härjedalen startades 2010 enligt LOV och för hälsocentralen skulle det innebära stora investeringar och förändringar. Med Hälsovalet följde besparingar som på sikt skulle bli omöjliga att leva upp till. Kooperativet lyckades då genomföra en förändring och ombildade sig till ett medborgarkooperativ med stor förankring i bygden. Den ekonomiska föreningen gick från sex delägare till 650 medlemmar inom några månader.

Under 2011 utvecklade företaget ett område som blev en möjlighet för att få stabilitet, företagshälsovård. Hälsorum deltog i en upphandling som blev starten till dagens utformning av företaget. Medborgarkooperativet driver sedan 2012 hälsocentralen i Änge/Offerdal och en företagshälsa med säte i Krokomb.

Kooperativets värdegrund med delaktighet, bemö-

tande, kompetens, tillit/tilltro och engagemang beskriver såväl arbetssätt som arbetsklimate. Tillsammans arbetar vi för att behålla vår verksamhet i glesbygd. Utmaningen är att driva en verksamhet med små ekonomiska medel och erbjuda en hög kvalitativ vård med hög tillgänglighet och ett gott bemötande. Vår förhoppning är att Hälsorum ska få fortsätta utvecklas för att kunna arbeta mer främjande och förebyggande samt bidra till hälsa, god arbetsmiljö och attraktiva arbetsplatser för de medborgare och kunder som anslutit sig till kooperativet.

Under åren har flera utmärkelser delats ut till kooperativet. 2017 blev Hälsorum prisat av Stiftelsen Jämlikhetsfondens stora Jämlikhetspris i Stockholm. Utmärkelsen delas ut till ett företag som arbetar aktivt med delaktighet för sin personal, har en demokratisk styrning samt verkar för jämlikhet i samhället.

HÄLSORUM OFFERDAL JÄMTLAND

Ort: Änge/Offerdal och Krokomb, Jämtland

Startade: 1992

Antal anställda: 21 samt 8–10 konsulter

Verksamhet: Medborgarkooperativ som ägs av bygdens befolkning vars drivkraft är att få verka i en levande landsbygd och bidra till ett friskare samhälle. Hälsorum driver såväl hälso- och sjukvård inom primärvård som företagshälsa för offentliga och privata aktörer. Vi vill erbjuda möjlighet för människor att få rätt till vård på lika villkor samt hjälpa företagare att skapa friska och attraktiva arbetsplatser.

”Hjälp för både kunder och personal”

Butik Hjälpsam i Kramfors är ett arbetsintegrerat socialt företag. Sedan 2015 hjälper man människor som står långt ifrån arbetsmarknaden med bland annat praktik och arbetsträning.

– Vi är en plattform för att göra det lättare för människor att komma ut i arbetslivet. Det finns många vinster, både sociala och ekonomiska, om människor kan prova på hos oss i stället för att sitta hemma som arbetslös, säger Lena Norrbin som leder verksamheten.

Butik Hjälpsam drivs som en ekonomisk förening och i butiken på Limstagatan i centrala Kramfors säljs hjälpmedel och andra praktiska prylar som inspirerar och underlättar folks vardag. Butiken har även second-hand och säljer prydnadssaker.

Lena Norrbin var med och drog i gång verksamheten och var från början ansvarig för försäljningen av hjälpmedel. Nu ansvarar hon ensam för all verksamhet.

– Jag gillar tanken med sociala företag och att kunna göra nytta och hjälpa andra. Det ger också stora vinster för samhället. Målet är att vi ska kunna anställa och bli fler.

För närvarande har butiken tre praktikanter och arbetsuppgifterna anpassas efter varje individ.

– Det kan vara att man behöver träna på svenskan eller att man har behov av anpassade arbetstider, säger Lena Norrbin.

BUTIK HJÄLPSAM drivs som en ekonomisk förening och erbjuder arbetsträning, rehabilitering och sysselsättning till människor som står långt från arbetsmarknaden.

Sedan 2015 driver föreningen en butik i centrala Kramfors och säljer hjälpmedel och andra praktiska prylar som inspirerar och underlättar folks vardag. Butiken har även second hand och säljer prydnadssaker.

Kontakt: Lena Norrbin,
butikhjalpsam@outlook.com,
0612-100 61

"Forandrer folks liv"

En motordrevet terrenggående rullestol, som skreddersys for funksjonshemmede, skaper livskvalitet og realiserer drømmer.

På 1990-tallet bygde en landbruksmekaniker en doning til sin handikappede far slik at han kunne komme seg ut i naturen. I dag heter doningen "Terrengen" og er en spesiallaget motorisert uterullestol som erstatter gangfunksjonen for mennesker med fysiske handikap.

– Hvert eneste kjøretøy er tilpasset den enkeltes funksjonsbegrensinger, og vi legger stor vekt på driftssikkerhet. Brukeren skal kjenne seg trygg på at man sitter i et solid og sikkert kjøretøy, sier Erling Grøtte, daglig leder for virksomheten.

BEHOVET ER STORT Selv om produktet har eksistert i 20 år er det kun solgt cirka 350 stykker av den terrenggående rullestolen, fortrinnsvis til NAV, som kan innvilge dette som et hjelpemiddel.

– Behovet er der, men de færreste har råd til å kjøpe et slikt hjelpemiddel med egne midler, sier Grøtte. Og reglene for å få innvilget Terreng gjennom hjelpemiddelordningene er relativ kronglete og strenge.

MER TILGJENGELIG FOR FLERE Det er en jobb å gjøre for å utvikle markedet, i betydning å gjøre produktet

mer tilgjengelig for flere. Kanskje kan det være muligheter med utleie, eller samarbeid med virksomheter som driver tilrettelagt friluftsliv.

– Vi blir relativt driftsorienterte i vårt daglig virke, sier Grøtte. Så det har vært nyttig å få hjelp til å tenke marked, og orientere oss i regelverket.

LIVSKVALITET Når vi ser hvordan det å komme seg ut i naturen realiserer drømmer og forandre hverdagen til funksjonshemmede mennesker, gir det motivasjon for å holde på. Det handler rett og slett om å forandre folks liv.

TERRENGEN

Etablert: 1980, produsert Terrengen siden 1998.

Antall ansatte: 4 ansatte

Beskrivelse: Produserer den firehjulsdrevet, terrenggående rullestolen.

Kontaktinformasjon:

terrengen.no

ReSeNS-rådgivere:

Erik Flå og Bjørn Bratt.

"Vi utmanar varandra att tänka en gång till"

Spilloteket är en kreativ återbruksverkstad som, genom pedagogiska processer och spillmaterial från Jämtlands industrier och företag, tar tillvara på människors tankar och smarta idéer. Det är en kreativ plats för dialog, innovationer och lärande. Vi jobbar med norm- och banbrytande lösningar, med de globala målen för hållbar utveckling som utgångspunkt. Vi utmanar varandra att sluta ta resurser från planeten och i stället tänka en gång till, nyttja befintligt material, låta det få en ny skepnad eller funktion. Människor besitter kreativa superkrafter och vi frigör dem med hjälp av spillmaterial.

Vår strävan är att barn och unga ska höras mer i samhällsdialogen, kunna påverka på riktigt och synas i det offentliga rummet. Vi vill att barn och unga ska känna att de inte bara förbereder sig för livet utan att de lever det och är delaktiga just nu.

Vi vill att vuxna ska våga släppa på spärrarna och tro på sig själva som kreativa individer. Vi är alla estetiska varelser som upplever världen med hela vårt jag och alla våra sinnen. Därmed tror vi att en så enkel sak som att få ett nytt, okänt material i händerna kan ge nya öppningar för tankar, idéer, fantasier och sätt för oss att skapa mening, om det sätts i en meningsfull kontext tillsammans med andra.

SPILLOTEKET grundades och drivs av de tre lärarna, tillika spillristorna, Linda Vestberg, Frida Kjellgren och Camilla Abramsson. Initiativet startade som en ideell förening med tre-årigt projektmedel från Allmänna arvsfonden. Nu drivs det även i form av ekonomisk förening. Spilloteket vänder sig till elever och pedagoger, företagsgrupper, organisationer, myndigheter och offentlighet. Verksamheten är till viss del mobil men har sin bas på Jamtli i Östersund.
Kontakt: Camilla Abramsson, kontakt@spilloteket.se, 070-3414790

”Entreprenørskap som språkopplæring”

A blande språkopplæring og næringsutvikling for innvandrere er en god integrasjonside, men krever at innholdet tilpasses kunnskapsnivået til deltageren. Trondheim kommunes prosjekt Norsk for Næring var et seks måneders kursprogram og var en blanding av norskopplæring, etablereropp-læring og næringspraksis for innvandrere.

– Vi har valgt å prøve ut et slikt kombinasjonsopp-
legg fordi vi synes ideen er god, sier rådgiver i rådman-
nens stab Birger Elvestad, Trondheim kommune.

Opplegget har vært tredelt: norskopplæring, be-
driftsetablering og praksistrening. Norskopplæringen
ble gjennomført av Folkeuniversitetet. Leiv Eiriksson
Nyskaping sto for næringslivs- og etablererkunnskap
sammen med representanter fra det offentlige virke-
middelapparatet. Praksistreningen foregikk i to perio-
der på tilsammen 300 timer.

STOR SPREDNING – Stor spredning blant de 14 delta-
gere gjør at erfaringene også er deretter, sier Elvestad.
Deltagerne kommer fra ulike land og kulturer, og had-
de ulik erfaring med næringsaktivitet fra før.

Det er mye som skal læres. Både språk og kultur i
form av norske regler og vestlig tenkemåte når det
gjelder næringsvirksomhet.

SPRÅK ER NØKKELEN Evalueringer viser at det kanskje
ble det for mye i en pakke. Språk er en nøkkel. Det er
klare indikasjoner på at de som hadde best norskkunn-
skaper også hadde mest utbytte av etablereropp-læringen.

Større differensiering er anbefalingene fra evalue-
ringen. Kan man lite norsk, bør man vektlegg språk-
kopplæring, gjerne med et næringsinnhold. Har man
nærings erfaring kan man fokusere mer på bedriftsut-
vikling.

VEIEN VIDERE – Vi jobber videre for å utvikle model-
len. I første omgang lager vi et opplegg innrettet mot
innvandrerkvinner, sier Elvestad. Her viderefører vi
erfaringen vi har gjort oss i Norsk for Næring, og fin-
pusser opplegget i henhold til evalueringene.

TRONDHEIM KOMMUNE

Gjennomført i 2016–2017
Én personer arbeidet i
prosjektet, innleide
kursholdere.

Beskrivelse: Prosjektet Norsk
for Næring var et integrasjons
opplegg for flyktninger hvor
man kombinerte språkop-
plæring og det å kvalifisere
deltagere til å utvikle egne
virksomheter.

Kontaktinformasjon:

trondheim.kommune.no

ReSeNS-rådgiver:

Bjørn Bratt, LEN/LERA

”Meningsfulla arbeten stärker medarbetarna”

Genom en tillåtande och välkomnande arbetsmiljö skapar Eko Teck i Kramfors en väg till jobb.

– Vi återvinner både saker och människor, säger verksamhetsledaren Birgitta Sewerin.

Grunden i verksamheten är hushållsnära tjänster som städning och gräsklippning och riktar sig både till privatpersoner och företag. Eko Teck driver även en loppis.

– Vår målsättning är att skapa meningsfulla arbeten, främst för personer med funktionsnedsättningar.

Birgitta Sewerin menar att grunden för att lyckas är att skapa en bra arbetsmiljö där man kan ta tillvara varje medarbetares kunskaper och erfarenheter.

– Det handlar om att hjälpas åt och att jobba tillsammans, men verksamheten måste också kombineras med ett behov på marknaden. Det är naturligtvis nödvändigt för att verksamheten ska fungera ekonomiskt men är också viktigt för att stärka medarbetarna.

DET HANDLAR OM ATT FÅ UPPSKATTNING för det man gör.

– Känslan att göra något viktigt och meningsfullt. Att ha städlat eller klippt gräset hemma hos någon och

se att det jag gör behövs. Det är jätteviktigt och stärker självkänslan och självförtroendet.

BIRGITTA SEWERINS ERFARENHET är också att man inte kan göra sig för beroende av arbetsmarknadspolitiken.

– En del av verksamheten är försäljning av platser för arbetsträning, en mycket viktig del för att fler ska få möjlighet att komma tillbaka till arbetslivet. Men det går inte att bygga ett socialt företag på den verksamheten då arbetsmarknadspolitiken snabbt kan förändras.

Hon ser en ljus framtid för arbetsintegrerade sociala företag.

– Att ta sociala hänsyn kommer att bli lika självklart som miljöhänsyn. Genom att handla av oss gör du en insats för lokalsamhället. Du bidrar till att folk i närområdet får jobb i stället för att vara beroende av stöd från samhället, säger Birgitta Sewerin.

EKO TECK

Eko Teck i Kramfors är ett kooperativ med 16 anställda samt ytterligare 8 säsongsanställda sommartid. Företaget ägs av de anställda och erbjuder en rad hushållsnära tjänster men erbjuder även rehabilitering och arbetsträning för 5–10 personer.

Kontakt: Birgitta Sewerin,
birgitta@ekoteck.se,
070-622 33 13

Stormöte i Sundsvall.
Maj 2018.

FAKTA OM RESENS-PROSJEKTET

Prosjekteier har vært Mittuniversitetet, Östersund og Nord Universitet, Steinkjer. Prosjekt er gjennomført i perioden 2016 til 2018.

Prosjektet har hatt en økonomisk ramme på 14,2 millioner kroner (1 922 euro), hvorav 5,5 millioner på norsk side og 8,7 millioner på svensk side. Av dette er 7,1 millioner kroner finansiert av Interreg, 2,2 millioner kroner av universitetene og resten av de øvrige partnerne (4,9 millioner kroner).

STYRINGSGRUPPE

- Anders Söderholm, UKÄ
- Dagfinn Björger, KBT
- Hannele Lanner-Johansson, Östersunds kommun
- Joar Nyborg, Nord universitet/Hanne Solheim Hansen, Nord universitet

REFERANSEGRUPPE

- Anne Romsaas, Kommunenes sentralforbund
- Claes-Göran Carlsson, Deloitte
- Hans Wiklund, Landstinget Västernorrland
- Henriette Skretteberg, Ferd sosiale entreprenører (Ferd SE)
- Olof Axelsson, Ekonomedia Affärspres AB
- Sandra Olofsson, MIUN Innovation
- Torbjørn Wekre, Kompetansesenter for distriktsutvikling (Distriktssentret)

PARTNERE (MEDFINANSIØRER/-SØKERE)

Mittuniversitetet, Nord universitet, Coompanion Jämtland, Coompanion Västernorrland, BizMaker, Stiftelsen Kompetansesenter for brukererfaring og tjenesteutvikling (KBT), Leiv Eiriksson rådgivning og analyse AS, Nasjonalparken Næringshage AS, Flyndra AS, Reodor, Norsk revy, og kommunene: Høylandet, Oppdal, Rennebu, Örnköldsvik, Östersund, Trondheim, Fosen Regionråd/Rissa, Nord-Trøndelag fylkeskommune.

PROSJEKTEDELTAGERE

FORSKERE

- Mittuniversitetet: Yvonne von Friedrichs, Cecilia Dalborg, Lovisa Högberg, Emelie Säterberg, Ulrich Schmutte
- Nord universitet: Britt Paula Mørkved, Gjermund Wollan, Morten Stene

RÅDGIVERE/INKUBATORER

- BizMaker: Cecilia Nordlund
- Coompanion Jämtland: Pelle Persson, Jessica Ottosson
- Coompanion Västernorrland: Susanne Vinderå, Kerstin Stickler
- KBT: Karl-Johan Johansen
- Leiv Eiriksson Nyskaping AS/Leiv Eiriksson rådgivning og analyse: Bjørn Bratt
- Nasjonalparken Næringsshagen AS: Erik Flå

BEDRIFTER OG PROSJEKTER

- Arbetsgivarbyrå AB
- Arbetskooperativet Drivbanken
- Bageri Viktoria
- Best pepper AB
- Butik Hjälpsam
- DML Assistans
- EVO återvinning AB
- Fiberforeninger i Bräcke kommun
- FIRE stiftelsen
- Firma Tina Wilhelmsson (Prosjekt Visa verkligheten)
- Flyndra AS
- Friskhuset Mitt
- Fristad Entreprenad
- HK Sundsvall
- Hälsorum i Offerdal
- IVK AB (svb)
- Jämtlands hjältar
- KIM senteret
- Kooperativet Eko-Teck i Kramfors

- Kretsloppshuset i Mörsil
- Kultursatsing på Høylandet, Høylandet
- KUN – Fra innvandrere til innbyggere
- KUN – Konseptutvikling
- Kvinnotrappan i Kramfors ideell forening
- Ladestasjon for Ildsjeler
- Lavinen
- Ljusta Aktivitet Centrum
- Lomtjärn retreat och konferens
- Matdamerna
- MeraKunskaper Mitt AB
- MJK Trading
- NERV
- NFK Bellum AB
- Nordvik Höga Kusten kompetens AB
- Norskrettet Næringsutvikling etablerer opplæring for flyktninger Trondheim kommune
- Närbruket, Kvissleby Ida Bergström
- Pepper Care ideell forening
- Ramaskrik /Oppdal kulturhus KF
- ReOdor
- RR Jämtland
- Samhallsbyggarna i Matfors
- Second Chance School (Folkeuniversitetet m.fl.),
- Sollefteå Kommun
- Spilloteket
- Stair i Sundsvall AB
- Stiftelsen KBT
- Team Heffner økonomisk forening
- Teckenspråkcentrum i Sundsvall
- Terrenge AS
- Utviklingsarena for Innvandrerkvinner i Rissa
- Varghiet, (Norges Vel)
- Vekst Oppdal AS (asylmottak)
- Villa Vägen Ut! Revansch
- Yalla Östersund

Interreg
Sverige-Norge

Europeiska regionala utvecklingsfonden

EUROPEISKA UNIONEN

